

Unge vej ind i voksenlivet

Analyse af efterværnet

2022

Indholdsfortegnelse

Forord.....	4
1 Indledning	5
1.1 Sårbare unge har ofte udfordringer med overgangen til voksenlivet.....	5
1.2 Hvad er efterværn – og hvem kan få det?	5
1.3 Fokus på en bedre overgang til voksenlivet for sårbare unge.....	5
1.4 Analysens grundlag	6
1.5 Læsevejledning.....	7
2 Resumé.....	8
3 Målgruppen for efterværn	12
3.1 Målgruppen for efterværn	12
3.2 Tildeling af efterværn, når den unge fylder 18 år.....	13
3.3 Hvor mange unge i målgruppen har et efterværnsforløb?.....	14
3.4 Hvad får den unge i efterværnet?	15
3.5 Hvor længe får den unge efterværn?.....	16
3.6 Opsamling.....	17
4 De unges karakteristika	18
4.1 De unge i efterværn – et overblik.....	19
4.2 Køn og etnicitet	20
4.3 Sundhed.....	20
4.4 Familieforhold	22
4.5 Skolegang og uddannelse	24
4.6 Beskæftigelse og indkomst.....	27
4.7 Misbrug	29
4.8 Kriminalitet	29
4.9 Sociale indsatser.....	30
4.10 Opsamling.....	31
5 Resultaterne af efterværnet	33
5.1 Effekten af efterværnet på at påbegynde en ungdomsuddannelse.....	33
5.2 Effekten af efterværnet på de unges indkomst.....	36
5.3 Effekten af efterværnet på de unges kriminalitet	39
5.4 Effekten af efterværnet på de unges sundhed	39
5.5 Opsamling.....	40
6 De unges flyttemønstre.....	42
6.1 Flytter de unge i efterværn mere end andre unge?	42

6.1.1	Hvornår flytter de unge?	43
6.2	Hvor flytter de unge hen?	43
6.2.1	Hvordan flytter de unge mellem kommuner?	44
6.3	Opsamling	45
7	Efterværn i Norge og Finland	47
7.1	Efterværn i Norge	47
7.2	Efterværn i Finland	50
7.3	Opsamling	51
8	Økosystemet for efterværn og finansieringsmodeller	53
8.1	Økosystemet for efterværnet	53
8.2	Finansieringsmodeller for efterværnet	55
8.3	Model 1 og 2 – de enkle finansieringsmodeller	56
8.4	Refusionsbestemte finansieringsmodeller	57
8.5	Andre tiltag der kan styrke efterværnet	59
8.6	Opsamling	60

Unge vej ind i voksenlivet – analyse af efterværnet
Udarbejdet af PwC for Bikubenfonden, 2022

PwC, Strandvejen 44, 2900 Hellerup, www.pwc.dk
Publikationen kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Ingen skal fylde 18 år og stå alene!

“Da jeg blev 18 år, kæmpede mine plejeforældre og jeg hårdt for, at jeg kunne få mit efterværn. Kommunen ville hive tæppet væk under mig. Den mente, det var for dyrt. Men til sidst fik jeg lov at blive boende. Den investering betyder, at jeg har brudt den sociale arv og kan blive en samfundsnyder – og ikke en samfundsnyder.”

Ordene er 22-årige Simone Lund Rasmussens. Hun er én af de 50.000 unge, som gemmer sig bag tallene i denne rapport “Unge vej ind i voksenlivet – analyse af efterværnet”, som PwC har udarbejdet for Bikubenfonden.

Hver enkelt ung har sin egen historie at fortælle. Derfor skal vi lytte til dem.

Men det omfattende datasæt fortæller også en samlet historie om, hvordan vi som samfund de seneste 10 år har gjort brug af efterværnet. Om hvem der får og ikke får tildelt et efterværn. Om hvilken hjælp de får, hvor længe - og om effekten heraf. Og endelig ser analysen på, hvordan vi kan gentænke det økonomiske fundament under efterværnet for at bane vej for et stærkere følgeskab til de unge i overgangen til voksenlivet.

Vi har længe vidst, at unge i efterværn har det markant sværere end andre unge på en række parametre. Men med denne analyse får vi endnu flere gode grunde til at handle.

Unge i efterværn klarer sig på stort set alle parametre markant dårligere end andre unge. De slås med flere livstilssygdomme og psykiatriske diagnoser, har større erfaring med kriminalitet og misbrug, dobbelt så højt fravær i skolen, og klarer sig markant dårligere hele vejen igennem uddannelsessystemet og hver fjerde er på førtidspension som 30-årig – og bliver selv forældre tidligere end andre unge. Samme mønster går igen hos forældregenerationen.

Samtidig kan vi se, at kun en tredjedel i målgruppen er i efterværn. At det er tilfældigt, hvem der får det – det afhænger mere af kommunens lokale prioritering fremfor den unges behov. Og at vi slipper hovedparten af de unge i efterværn, før de fylder 20 år.

Men der er også lyspunkter. Og dem bør vi bygge videre på.

For første gang får vi med denne analyse dokumenteret, at det betaler sig – ikke alene menneskeligt – men også økonomisk – at investere i efterværnet. Længden af efterværnet har nemlig en positiv effekt på, om de unge påbegynder en ungdomsuddannelse og deres indkomst senere hen.

Det bør give stof til eftertanke. Og grund til at handle.

Et bredt flertal i Folketinget har forpligtet sig på, at efterværnet skal radikalt nytænkes, så vi ikke slipper anbragte unge, før de har fået fodfæste i voksenlivet med job, uddannelse, netværk og bolig. Vi håber, at denne nye viden giver et endnu stærkere afsæt for, at man politisk kan lykkes med at indfri denne ambitiøse vision.

Både for at give anbragte unge bedre forudsætninger for at klare sig godt ind i voksenlivet – men også for at flere unge kan bryde med den sociale arv som Simone Lund Rasmussen.

Sine Egede Eskesen

Direktør i Bikubenfonden,
ansvarlig for socialområdet

Mette Lindgaard

Partner i PwC,
ansvarlig for velfærdsområdet

1 Indledning

1.1 Sårbare unge har ofte udfordringer med overgangen til voksenlivet

Alt for mange sårbare unge har udfordringer med overgangen til voksenlivet. Den sociale indsats slutter ofte, når de unge fylder 18 år, og for mange er overgangen til en selvstændig tilværelse en stor udfordring. De har ofte ikke et stabilt netværk eller andre voksenrelationer, som støtter dem og hjælper dem på vej. Det betyder, at mange lever på kanten af samfundet uden netværk, job og uddannelse. Og for nogle resulterer det desværre i misbrug, kriminalitet og hjemløshed.

Kommunerne kan tilbyde unge, der har været anbragt eller haft en kontaktperson frem til de fylder 18 år, at få et såkaldt efterværn. Efterværnet skal netop sikre en god overgang til voksenlivet og støtte den unge, frem til den unge fylder 23 år, ved at den unge enten kan blive i anbringelsen eller fortsætte med at have en kontaktperson. Anbragte unge kan også få økonomisk støtte i efterværnet. Det kan fx være støtte til køb af buskort eller andre udgifter.

I Norge og Finland er der tilsvarende indsatser til sårbare unge, og her er målgruppen i begge lande de seneste år udvidet til at være 18-25 år med henblik på at sikre en bedre støtte til de unge.

1.2 Hvad er efterværn – og hvem kan få det?

Målgruppen for efterværn er unge, der har været anbragt eller haft en kontaktperson, frem til de fylder 18 år. Den unge skal ifølge serviceloven tilbydes efterværn, når kommunen vurderer, at det vil have en væsentlig betydning for den unges overgang til voksertilværelsen, herunder muligheder for fx job, bolig eller uddannelse.

Kommunerne har ansvaret for efterværnet og skal konkret og individuelt tage stilling til, om den enkelte unge i målgruppen skal have efterværn, og hvilket efterværn det skal være. Dette skal ske i dialog med den unge og senest, når en ung i anbringelse er 17½ år, eller når en ung med et kontaktpersonforløb er 17 år og ti måneder.

Efterværnet kan indeholde forskellige foranstaltninger. For unge, der har haft en kontaktperson frem til det 18. år, kan den unge bevilges en kontaktperson som efterværn (jf. servicelovens § 76, stk. 2). En kontaktperson kan i praksis give støtte til den unge i få timer om ugen eller mere massiv støtte.

For anbragte unge kan efterværnet, jf. servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1-4, omfatte:

1. opretholdelse af et døgnophold på et anbringelsessted, som fx i en plejefamilie, på døgninstitution eller på eget værelse
2. at der udpeges en fast kontaktperson til den unge
3. at der etableres en udslningsordning på det hidtidige anbringelsessted
4. andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

Efterværnet afsluttes, når den unge fylder 23 år, eller når det ikke længere opfylder sit formål i forhold til at støtte den unge ind i voksenlivet. Efterværnet kan genetableres, hvis den unge får behov eller fortryder at have takket nej.

1.3 Fokus på en bedre overgang til voksenlivet for sårbare unge

I den brede politiske aftale "Børnene Først", som blev indgået i maj 2021, er politikerne blevet enige om, at efterværnet har brug for en radikal nytænkning, så sårbare unge sikres den støtte, de har brug

for i overgangen til voksenlivet. Målet er at få de unge godt ind i et voksenliv med netværk, job/uddannelse og bolig. I 2022 skal de politiske ambitioner omsættes til en konkret aftale med en ny lov på ungeområdet.

Bikubenfonden har i forbindelse med lovforslaget om Børnene Først etableret et Policy Lab med centrale interessenter på ungeområdet. På baggrund heraf blev der opstillet tre anbefalinger:

1. Anbringelse skal være en trædesten til et godt voksenliv, hvor vi forpligtiger os til at arbejde sammen med de unge om at opnå adgang til fællesskab og relationer, job/uddannelse og bolig.
2. Der etableres en dynamisk overgangsperiode mellem anbringelse og voksenlivet, der reelt tager udgangspunkt i den unges behov, og som starter ved det 15. år og først slutter, når den unge ikke længere har behov for støtte – senest ved det 27. år.
3. Den unges egen motivation, drømme og ønsker sættes i centrum for indsatsen. Den enkelte unge skal ikke bare inddrages – han eller hun skal guides i at tage og have styringen.

KRAKA har efterfølgende gennemført en analyse af de økonomiske konsekvenser ved at gøre efterværn til en ret for anbragte unge. KRAKA estimerer, at prisen for implementering af disse rettigheder vil være 1 mia. kr. (ud over det aktuelle udgiftsniveau på 2 mia. kr.), og at der vil være break even efter 20 år.

1.4 Analysens grundlag

For at sikre et godt og dækkende grundlag for de kommende politiske dialoger og tiltag, har PwC for Bikubenfonden gennemført en analyse af sårbare unges overgang til voksenlivet.

Analysen er registerbaseret og trækker på omfattende data om unge i Danmark i perioden 2010 til 2020. Heri indgår både data om de unges sundhed, uddannelse, beskæftigelse og sociale indsatser samt data om de unges forældre og de unges egne børn. Det betyder, at analysen står på et meget solidt datagrundlag, hvor det er muligt at følge både unge i efterværn og øvrige unge over længere tid med henblik på at opnå mere solid viden om betydningen af efterværnet.

Dermed giver datagrundlaget en unik mulighed for at belyse, hvad der karakteriserer de sårbare unge, hvilken indsats de modtager, og hvilke resultater de unge opnår. Analysen skaber også grundlag for at belyse incitamenterne til at investere indsatser til de unge, og afslutningsvis opstilles en række mulige finansieringsmodeller for indsatser i overgangen til voksenlivet i fremtiden.

Analysen ser gennemgående på tre målgrupper i perioden 2010 til 2020:

- Unge fra 18 til 23 år, der modtager efterværn – enten i form af en støttekontaktperson, fortsat anbringelse eller begge dele.
- Unge fra 18 til 23 år, der er i målgruppen for efterværn, men som ikke modtager efterværn, enten fordi de ikke er blevet tilbudt efterværn, eller fordi de selv har takket nej. De unge kan fx takke nej til efterværn, fordi de ikke oplever at have behov eller på grund af "foranstaltnings-træthed", der kan betyde, at de unge ikke ønsker efterværn, selv om de kunne have behov. Det er således ikke muligt at identificere den konkrete årsag til, at de unge ikke modtager efterværn. Denne gruppe betragtes i analysen som en kontrolgruppe, da disse unge også er i målgruppen for efterværn. Det, der adskiller dem fra de unge i efterværn, er, at de ikke har fået efterværn.
- Øvrige unge fra 18 til 23 år i Danmark.

Det skal nævnes, at datagrundlaget giver mulighed for at belyse en lang række aspekter ved efterværnet, herunder hvilken type efterværn de unge modtager, og hvor længe de modtager efterværn. Det er dog ikke muligt at belyse omfanget af efterværnet eller kvaliteten af indsatsen.

1.5 Læsevejledning

Rapporten omfatter følgende kapitler:

- Kapitel 2 indeholder et resumé af de identificerede tendenser og analysens konklusioner.
- I kapitel 3 belyses målgruppen for efterværn, og hvor mange i målgruppen der modtager efterværn.
- Kapitel 4 afdækker de unges karakteristika, herunder i forhold til sociale forhold, sundhedsforhold, uddannelse og beskæftigelse.
- I kapitel 5 afdækkes resultaterne af efterværnet for de unge. Her belyses det bl.a., hvorvidt de unge påbegynder og afslutter en ungdomsuddannelse og hvorvidt de kommer i beskæftigelse, men også hvorvidt de modtager sociale indsatser og sundhedsydelse.
- Kapitel 6 belyser de unges flyttemønstre, herunder hvor meget de unge flytter, hvornår og hvorhen.
- Kapitel 7 samler erfaringerne med et udvidet efterværn fra Norge og Finland.
- Kapitel 8 omfatter en samlet beskrivelse af økosystemet omkring de unge. Herudover præsenteres forskellige fremtidige finansieringsmodeller, som i lyset af de øvrige kapitler tager højde for incitamenterne for de forskellige aktører.

Endelig omfatter rapporten et særskilt bilag, som redegør for analysens grundlag og de anvendte metoder.

2 Resumé

Kommunerne kan tilbyde unge, der har været anbragt eller haft en kontaktperson frem til de fylder 18 år, at få et såkaldt efterværn. Efterværnet skal netop sikre en god overgang til voksenlivet og støtte den unge, frem til den unge fylder 23 år, ved at den unge enten kan blive i anbringelsen eller fortsætte med at have en kontaktperson. Anbragte unge kan også få økonomisk støtte i efterværnet. Det kan fx være støtte til køb af buskort eller andre udgifter.

I Norge og Finland er der tilsvarende indsatser til sårbare unge, og her er målgruppen i begge lande de seneste år udvidet til at være 18-25 år med henblik på at sikre en bedre støtte til de unge.

En ny lov på ungeområdet

I den brede politiske aftale "Børnene Først", som blev indgået i maj 2021, er politikerne blevet enige om, at efterværnet har brug for en radikal nytænkning, så sårbare unge sikres den støtte, de har brug for i overgangen til voksenlivet. Målet er at få de unge godt ind i et voksenliv med netværk, job/uddannelse og bolig. I 2022 skal de politiske ambitioner omsættes til en konkret aftale med en ny lov på ungeområdet. Bikubenfonden har i forbindelse med lovforslaget om Børnene Først etableret et Policy Lab med centrale interessenter på ungeområdet.

Et solidt grundlag for udviklingen af efterværnet

For at sikre et godt og dækkende grundlag for de kommende politiske dialoger og tiltag, har PwC for Bikubenfonden gennemført en analyse af sårbare unges overgang til voksenlivet. Analysen er registerbaseret og trækker på omfattende data om unge i Danmark i perioden 2010 til 2020. Heri indgår både data om de unges sundhed, uddannelse, beskæftigelse, kriminalitet og sociale indsatser samt data om de unges forældre og de unges egne børn. Det betyder, at analysen står på et meget solidt datagrundlag, hvor det er muligt at følge både unge i efterværn og øvrige unge over længere tid med henblik på at opnå mere solid viden om betydningen af efterværnet. Nærværende rapport præsenterer analysens resultater.

Hvor mange får efterværn og hvad får de?

To tredjedele af de unge i målgruppen får tildelt et efterværn – kun få kommuner tildeler efterværn til færre eller flere unge. For 87 pct. af de unge i efterværn starter forløbet, når de er 18 år. Hovedparten (70 pct.) af alle unge, som modtager efterværn, har en kontaktperson, mens 45 pct. er i fortsat anbringelse. En del af de unge får således begge dele.

Godt en tredjedel af de unge i målgruppen har hvert år i perioden 2010 til 2020 et efterværnsforløb, og i langt hovedparten af kommunerne har mellem en fjerdedel og halvdelen af de unge i målgruppen et efterværn.

Hver tredje af de unge afslutter efterværnet, inden der er gået ét år, og yderligere en fjerdedel af efterværnsforløbene afsluttes, inden der er gået to år. Kun en mindre andel (8 pct.) af de unge har efterværnet, helt frem til de fylder 23 år.

De unge er sårbare på flere måder

Analysen af de unges karakteristika viser, at de unge er sårbare på mange fronter, og at de unge i målgruppen, som ikke modtager efterværn, har de samme karakteristika og på en række punkter faktisk er endnu mere sårbare.

Halvdelen af de unge i efterværn har en psykiatrisk diagnose - til sammenligning har ca. 11 pct. af de øvrige unge en psykiatrisk diagnose. En stigende andel af de unge i efterværn har også en livsstilssygdom. Herudover har de unge lidt flere sengedage og ambulante besøg på hospitalet end øvrige unge.

De unges forældre er selv sårbare, og mange har psykiatriske diagnoser og livsstilssygdomme. Næsten halvdelen af forældrene har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, og de har betydeligt

lavere indkomst end andre forældre. De unge i efterværn får også i højere grad end andre unge børn forholdsvis tidligt.

De unge i efterværn har svært ved at få en uddannelse. De får dårligere karakterer i dansk og matematik, de har et langt højere skolefravær end øvrige unge, og en stor andel af dem har modtaget specialundervisning eller skole-dagbehandling i grundskolen. Ca. halvdelen af de unge i efterværn har grundskolen som højeste gennemførte uddannelse, når de er 30 år. Det samme gør sig kun gældende for under 14 pct. af de øvrige unge. En tredjedel af de unge i efterværn har gennemført en ungdomsuddannelse, når de fylder 30 år, og kun ca. 12 pct. har gennemført en videregående uddannelse.

De unge i efterværn har en meget lavere indkomst. Deres disponible indkomst modtaget offentlige ydelser er 40 pct. lavere end øvrige unges, når de fylder 30 år. På dette tidspunkt modtager godt hver tredje offentlig forsørgelse, og heraf har 12 pct. fået tilkendt førtidspension, mens det samme kun gælder for 1,7 pct. af de øvrige unge.

4 pct. af de unge er i misbrugsbehandling, inden de fylder 18 år, og stiger andelen til 14 pct frem til de unge fylder 23 år. Herudover har de unge i efterværn i langt højere grad en dom efter straffeloven end øvrige unge.

Når de unge i efterværn fylder 25 år, viser analysen, at næsten 10 pct. får eller har fået støtte efter voksenparagrafferne.

Effekterne af efterværnet

Analysen viser, at efterværnet i sig selv har en lille positiv effekt på, at de unge påbegynder en ungdomsuddannelse – herudover har efterværnet betydning for, hvornår de unge påbegynder uddannelsen. Længden af efterværnet har betydning for, hvorvidt de unge påbegynder en ungdomsuddannelse, og det gælder særligt for unge, der modtager efterværn i form af en kontaktperson.

Efterværnet har ligeledes en positiv betydning for de unges indkomst. Også her har længden af efterværnet betydning, og det gælder særligt for de unge, som er i fortsat anbringelse, hvor der ses en ret stor positiv sammenhæng på over 2.000 kr. pr. ekstra år i fortsat anbringelse.

Efterværnet har en positiv betydning for, hvor mange domme de unge får efter straffeloven, efter de er fyldt 18 år. Her har længden på efterværnet dog ingen betydning. Efterværnet reducerer ikke antallet af sengedage, men det har en positiv betydning for antallet af ambulante besøg.

Det er en gennemgående tendens i analysen, at de unge i målgruppen for efterværn, som i stedet får indsats på voksenområdet (botilbud eller bostøtte) klarer sig betydeligt dårligere. Det er bemærkelsesværdigt, da de unge er meget sammenlignelige i udgangspunktet.

De unge i efterværn flytter mere men vender hjem igen

Unge i efterværn og i målgruppen for efterværn flytter betydeligt mere end øvrige unge. Hvor de unge i Danmark generelt flytter 3,8 gange, inden de fylder 30 år, flytter de unge i efterværn og 5,7 gange.

De unges flytninger er ofte associeret med vigtige overgange i livet, fx overgang til uddannelse. Her ser vi, at de unge i efterværn og i målgruppen flytter mere frem til de fylder 18 år, men herefter flytter de mindre end andre unge.

Ser man på, hvor de unge bor, når de fylder 30 år, bor 81 pct. i den kommune, der oprindeligt tildelte dem efterværn. Der er altså en stor del af de unge, der enten aldrig er flyttet, eller som er flyttet tilbage til deres "oprindelige" kommune, inden de fylder 30 år.

Efterværnet i Norge og Finland

Både Norge og Finland har for nylig udvidet efterværnet op til det 25. år. Hensigten er bl.a. at sikre en bedre støtte i overgangen til voksenlivet. Kommunerne skal i Norge tage stilling til, hvorvidt og hvilket efterværn de unge skal have, når de unge fylder 18 år. I Finland har de unge i udgangspunktet ret til efterværn, men indholdet varierer.

Ydelser i efterværnet defineres bredere i Norge og Finland, og der anvendes i højere grad økonomisk støtte i de to lande.

Efterværnet finansieres primært af kommunerne i de to lande, men med en grad af medfinansiering fra staten. Resultater fra Norge viser, at finansieringsmodellen har en effekt på, hvor længe der gives efterværn, da staten kun medfinansierer indtil det 20. år. I Finland bliver der i 2023 gennemført en reform af social- og sundhedsområdet, hvor ansvaret placeres i regionale "centre", og finansieringen overgår til staten.

Økosystemet og finansieringsmodeller for efterværn

Analysen viser, at økosystemet for efterværnet er komplekst og de unge i efterværn samt de unge, som er i målgruppen, men ikke får efterværn, trækker på en række offentlige indsatser og ydelser og derfor også medfører udgifter for både kommuner, regioner og stat.

Der opstilles seks forskellige finansieringsmodeller for efterværnet, der i varierende grad vil påvirke tildelingen af efterværn, indholdet i efterværnet og længden på forløbene, kvaliteten i indsatsen samt de administrative byrder. Modellerne kan ses som arketyper, der i praksis kan kobles og implementeres under forskellige forudsætninger.

Samtidig viser analysen, at gevinsterne af efterværnet i høj grad handler om de unges gennemførelse af uddannelse og mulighed for at få og fastholde et job, hvorfor det med de nuværende refusionsregler bliver sværere for kommunerne at få en positiv business case. Herudover har efterværnet positive effekter i forhold til sundhed og kriminalitet, hvilket tilgodeser regioner og stat. En ny finansieringsmodel bør tage højde for disse aspekter.

Endelig findes der en række øvrige tiltag, der ligeledes kan styrke efterværnet, herunder en udvidelse af indsatserne, bedre inddragelse af de unge, bedre muligheder for at støtte de unge i forhold til bolig og økonomi samt styrkede muligheder for en "blødere afrunding" på indsatsen.

3 Målgruppen for efterværn

Målgruppen for efterværn er som tidligere nævnt unge, der har fået en kontaktperson eller været anbragt frem til de fylder 18 år. Inden den unge fylder 18 år, skal kommunen tage stilling til, hvorvidt den unge skal have et efterværn. I dette kapitel belyses målgruppen nærmere, herunder hvor mange unge der er i målgruppen, hvor mange af de unge der får efterværn, og hvilket efterværn de modtager. Herudover belyses varigheden af efterværnet.

3.1 Målgruppen for efterværn

Hvor mange er i målgruppen for efterværn?

I analysen ser vi som nævnt nærmere på perioden fra 2010 til 2020, og i løbet af denne periode er der i alt 49.963 unge mellem 18 og 23 år, der er i målgruppen for efterværn. Af disse unge havde 44 pct. en kontaktperson, mens 65 pct. var anbragt frem til de fyldte 18 år. Endelig er lidt over halvdelen af målgruppen (54 pct.) unge mænd, mens 46 pct. er kvinder.

Hvor mange forløb afsluttes, umiddelbart før den unge er i målgruppen for efterværn?

Som nævnt er det kun unge, der er anbragt eller har en fast støtte kontaktperson frem til deres 18. år, der er i målgruppen for efterværn. Derfor er det interessant at se på, hvor mange unge der stopper enten en anbringelse eller et kontaktpersonforløb, umiddelbart før de indtræder i målgruppen.

Forholdsvist mange forløb afsluttes, kort tid inden den unge kommer i målgruppen for efterværn. For knap 1.000 unge blev deres anbringelse fx afsluttet, efter de var fyldt 17 år, men inden de nåede at blive 17½, hvor der skal tages stilling til efterværn. Samme tendens ses for kontaktpersonforløb, hvor godt 2.200 forløb afsluttes, efter den unge er fyldt 17 år, jf. tabellen nedenfor.

Tabel 1: Afslutning af anbringelser og kontaktpersoner for personer over 15 år (2010-2020)

Den unges alder, når indsatsen afsluttes	15-16 år	16-17 år	17-17½ år
Afsluttet anbringelse	991	1.407	979
Afsluttet kontaktpersonforløb	2.204	3.513	2.264

Kilde: Registeret for børn og unge forebyggende foranstaltninger (BUFO) og registeret for børn og unge anbragte (BUA)

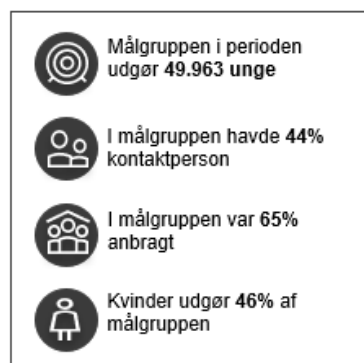
Det betyder, at målgruppen for efterværn potentielt kunne have været noget større. Der kunne således have været 3.300 flere i målgruppen i den periode på ti år, som analysen kortlægger, hvis deres foranstaltning havde været blot få måneder længere.

Hvor mange unge påbegynder en foranstaltning umiddelbart før det 18. år?

Vi ved fra vores mange analyser af ungeområdet, at kommunerne i stigende grad oplever unge, der har behov for støtte i deres teenageår, men ikke før har modtaget støtte. Det betyder, at mange unge kommer i målgruppen for efterværn efter et forholdsvis kort forløb med enten anbringelse eller kontaktperson.

For 1.381 unge startede deres første anbringelse således, da de var mellem 16 og 17 år, og for 826 unge blev anbringelsen iværksat, efter de fyldte 17 år, jf. tabel 2. Tendensen er tilsvarende i forhold til unge i et kontaktpersonforløb.

Det betyder, at målgruppen for efterværn i den periode på ti år, som analysen kortlægger, blev udvidet med 2.207 unge, som startede deres foranstaltning tæt på deres 18. år.

Tabel 2: Første anbringelse eller kontaktpersonforløb (2010-2020)

Den unges alder, når indsatsen iværksættes	Mellem 16 og 17 år	Mellem 17 og 17½ år
Første anbringelse	1.381	826
Første kontaktpersonforløb	1.369	990

Kilde: Registeret for børn og unge anbragte (BUA)

3.2 Tildeling af efterværn, når den unge fylder 18 år

Nedenfor ser vi nærmere på, hvor mange unge i målgruppen der får tildelt efterværn. Her ser vi på, hvorvidt de enkelte kommuner tildeler efterværn til de unge i målgruppen, når de fylder 18 år.

I princippet kan efterværnet iværksættes i hele perioden, fra den unge bliver 18 år, til den unge fylder 23 år. I praksis sker det dog typisk, når den unge fylder 18 år (87 pct. af alle efterværnsforløb iværksættes, når den unge fylder 18 år) – hvorfor vi her belyser tildelingspraksis på dette tidspunkt.

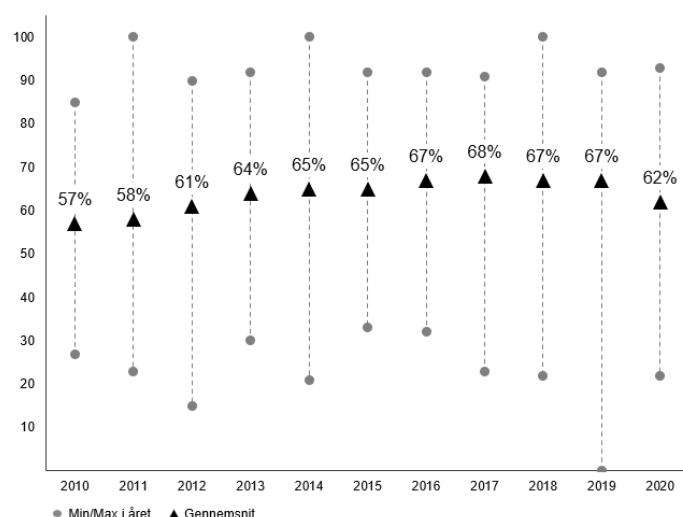
Gennemsnittet for, hvor mange unge der tildeles efterværn, når de fylder 18 år på tværs af kommuner, ligger forholdsvis stabilt mellem 57 og 68 pct. af de unge i målgruppen.

Der er dog stor variation på tværs af kommunerne. Når man ser på hvert år i perioden 2010-2020, har de kommuner, der tildeler efterværn til færrest unge i målgruppen, tildelt efterværn til mellem 12 og 30 pct. af de unge, jf. figur 1 nedenfor. Netop i 2019 var der flere kommuner, som slet ikke tildelte efterværn til unge i målgruppen. Dette kan dog have sammenhæng til COVID-19.

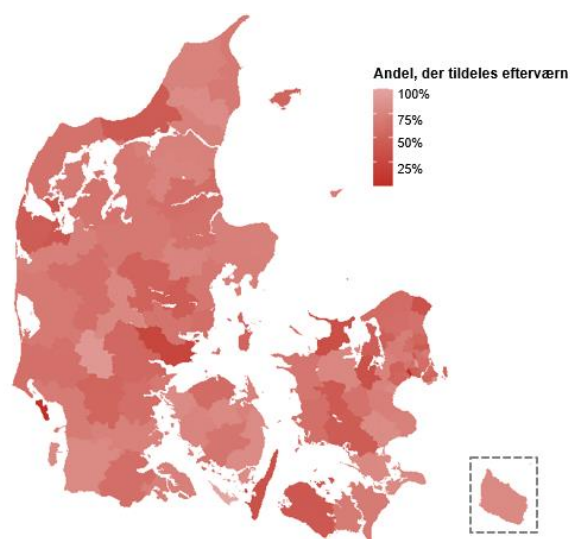
I den anden ende ligger de kommuner, som tildeler efterværn til flest unge. Disse kommuner tildeler efterværn til mellem 85 og 100 pct. af målgruppen, og der er således kommuner, som i nogle år tildeler efterværn til alle unge i målgruppen, der fylder 18 år.

Den store variation på tværs af kommunerne fremgår også af landkortet i figur 2 nedenfor, der viser andelen af unge i målgruppen, som fyldte 18 og fik tildelt efterværn i 2020.

Figur 1: Kommunernes tildeling af efterværn ved det 18. år

Figur 2: Tildeling af efterværn ved det 18. år i 2020

Note: Kommuner med under fem personer i målgruppen i et givet år er ikke rapporteret i ovenstående.

Kilde: Registeret for børn og unge forebyggende foranstaltninger (BUFO) og registeret for børn og unge anbragte (BUA)

For overskuelighedens skyld vises tildelingspraksis nedenfor for hvert år i perioden. Hovedparten af kommunerne tildeler efterværn til 50-75 pct. af de unge i målgruppen, mens kun meget få kommuner tildeler efterværn til under en fjerdedel af de unge.

I nogle tilfælde kan der dog være grunde til, at der ikke iværksættes efterværn, når den unge fylder 18 år. Den unge kan vælge at takke nej til efterværn, eller kommunen kan vurdere, at den unge har den

fornødne støtte i sit eget netværk og ikke har behov for efterværn, eller at den unge skal have støtte fra en anden lovgivning. Hvis den unge takker nej til efterværn i første omgang, kan efterværnet i princippet iværksættes eller genoptages senere – det er bare sjældent, at dette sker i praksis. For 87 pct. af de unge i efterværn starter forløbet som nævnt, når de er 18 år – kun 13 pct. starter et efterværnsforløb, efter de er fyldt 19 år.

Tabel 3: Kommunernes tildeling af efterværn i det 18. år

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Under 25 % af målgruppen	0 %	1 %	2 %	0 %	2 %	0 %	0 %	1 %	1 %	2 %	1 %
25-50 % af målgruppen	26 %	26 %	16 %	12 %	10 %	10 %	9 %	5 %	9 %	5 %	20 %
50-75 % af målgruppen	66 %	59 %	64 %	66 %	62 %	63 %	68 %	60 %	59 %	62 %	60 %
75-100 % af målgruppen	8 %	13 %	17 %	22 %	26 %	27 %	23 %	33 %	31 %	30 %	20 %

Note: Procentsatsen angiver andelen af kommunerne, der tildeler efterværn i det 18. år.

Kilde: Registeret for børn og unge forebyggende foranstaltninger (BUFO) og registeret for børn og unge anbragte (BUA)

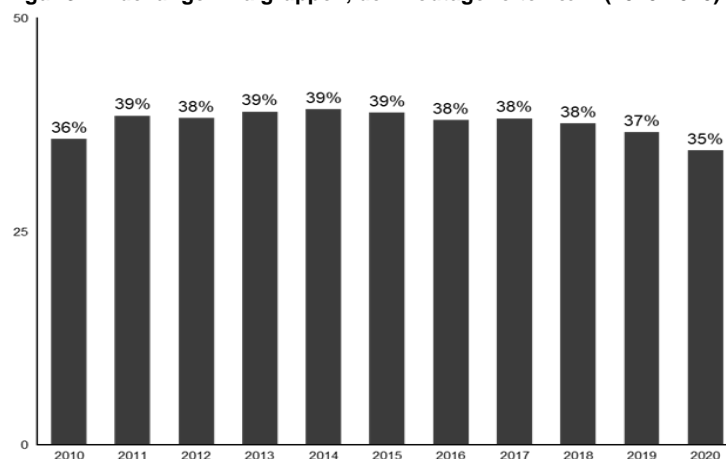
3.3 Hvor mange unge i målgruppen har et efterværnsforløb?

Ser man i stedet på, hvor mange unge i målgruppen der har et aktivt efterværnsforløb fordelt på hvert år i perioden 2010-2020, ser billedet anderledes ud

Målgruppen udgøres som nævnt af unge mellem 18 og 23 år, der er anbragt eller har en fast kontaktperson umiddelbart op til det 18. år.

Andelen af målgruppen, der er i efterværnsforløb, har på tværs af årene ligget stabilt mellem 35 og 39 pct., jf. figuren til højre.

Figur 3: Andel unge i målgruppen, der modtager efterværn (2010-2020)

Kilde: Registeret for børn og unge forebyggende foranstaltninger (BUFO)

Den store forskel på andelen, der får

tildelt efterværn, når de er 18 år, og andelen af unge i målgruppen, der er i forløb, skyldes, at forløbene i praksis er forholdsvis korte. Der er altså hvert år mange i målgruppen, som ikke har et efterværnsforløb. Længden på efterværnet belyses nærmere i afsnit 3.5.

Andelen af efterværnsmodtagere i kommunerne

I dag er det kommunerne, der på baggrund af en individuel vurdering beslutter, om unge i målgruppen for efterværn skal have tildelt et efterværn.

Ser man på, hvor mange unge i målgruppen der faktisk ender med at få et efterværn – på tværs af kommunerne – giver langt hovedparten (73-86 pct. i perioden) efterværn til mellem en fjerdedel og halvdelen af de unge i målgruppen.

Kun i en mindre del af kommunerne (4-15 pct. i perioden) får over halvdelen af de unge i målgruppen et efterværn, jf. tabel 4. Tilsvarende er der en mindre andel af kommunerne (5 - 16 pct. i perioden), der kun giver efterværn til mindre end en fjerdedel af de unge i målgruppen.

Tabel 4: Andel af målgruppen, der får efterværn fordelt på kommuner

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Under 25 %	14 %	10 %	12 %	8 %	5 %	6 %	6 %	6 %	8 %	6 %	16 %
25-50 %	82 %	79 %	78 %	79 %	86 %	81 %	81 %	81 %	77 %	82 %	73 %
50-75 %	4 %	10 %	9 %	12 %	9 %	13 %	12 %	12 %	13 %	12 %	9 %
75-100 %	0 %	1 %	1 %	1 %	0 %	0 %	1 %	1 %	2 %	0 %	1 %

Note: Procentsatsen angiver andelen af kommuner, der giver efterværn til de givne intervaller af målgruppen.

Kilde: Registeret for børn og unge forebyggende foranstaltninger (BUFO) og registeret for børn og unge anbragte (BUA)

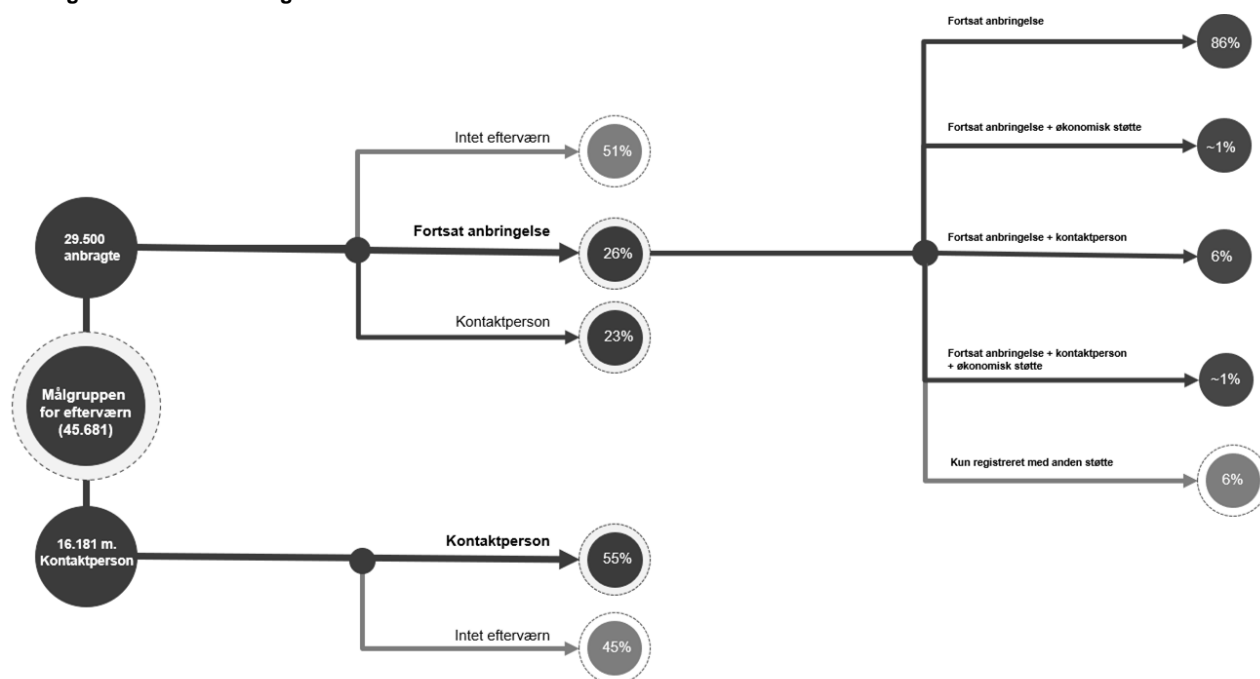
3.4 Hvad får den unge i efterværnet?

De unge i målgruppen kan som nævnt få forskellige typer efterværn: fortsat anbringelse og/eller kontaktperson samt økonomisk støtte.

Det typiske efterværn omfatter en kontaktpersonordning – 70 pct. af de unge i efterværn har således en fast kontaktperson – mens 45 pct. af de unge modtager efterværn i form af fortsat anbringelse. Heraf får en mindre andel (16 pct.) også supplerende økonomisk støtte.

Figur 4 nedenfor viser mere detaljeret, hvilket efterværn de unge får. Af de godt 16.000 unge, som har en kontaktperson, inden de fylder 18 år, får 55 pct. en kontaktperson som efterværn. 29.500 unge er i den analyserede periode anbragt, frem til de fylder 18 år, og af disse får knap halvdelen efterværn. Heraf fortsætter knap en fjerdedel i anbringelsen, mens næsten lige så mange får en kontaktperson som deres eneste efterværn. Det betyder, at godt halvdelen ikke får efterværn.

Figur 4: Hvad får de unge i efterværn?¹

Kilde: Registeret for børn og unge forebyggende foranstaltninger (BUFO) og registeret for børn og unge anbragte (BUA)

Ser man nærmere på de i alt 7.711 unge, som fortsætter deres anbringelse, efter de er fyldt 18 år, har hovedparten (86 pct.) den fortsatte anbringelse som deres eneste efterværn, jf. figur 4. 8 pct. af de unge har dog også en kontaktperson og/eller modtager økonomisk støtte.

¹ Der er en diskrepans mellem antallet af unge i målgruppen (49.963) og antallet, der indgår her (45.681). Det skyldes, at det for en del af de unge ikke er angivet, hvilken foranstaltning de har fået inden efterværnet.

Kommunernes anvendelse af de forskellige typer af efterværn

Der er forholdsvis stor forskel på, i hvilket omfang kommunerne anvender de forskellige typer efterværn, jf. tabel 5 nedenfor. De kommuner, som anvender fortsat anbringelse mest, giver således dette efterværn til alle de unge i målgruppen, mens de kommuner, som anvender fortsat anbringelse mindst, giver det til knap hver fjerde af de unge i målgruppen.

Tabel 5: Andelen af modtagere i forhold til efterværnstyper (2010-2020)

Andelen af modtagere	Anbringelse	Kontaktperson	Anden støtte
Maksimum	100 %	73 %	17 %
Gennemsnit	42 %	54 %	6 %
Minimum	24 %	26 %	2 %

Kilde: Registeret for børn og unge forebyggende foranstaltninger (BUFO)

Tilsvarende anvender de kommuner, som bruger kontaktperson i efterværnet mest, denne foranstaltning til 73 pct. af de unge i målgruppen, mens de kommuner som anvender kontaktperson i efterværn mindst, anvender denne foranstaltning til godt en fjerdedel af målgruppen.

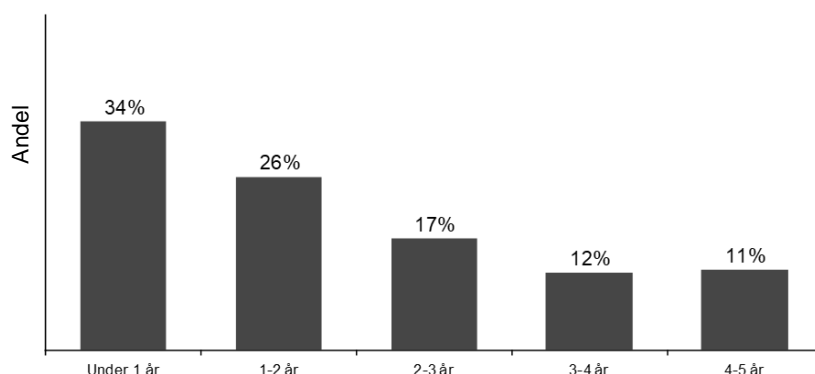
Unge i anbringelse kan som nævnt også modtage økonomisk støtte. Det sker for 17 pct. af målgruppen i de kommuner, som giver flest unge økonomisk støtte, mens kun 2 pct. af de unge, der potentielt kan modtage dette, får økonomisk støtte i de kommuner, som anvender det mindst. Der er således en meget begrænset anvendelse af muligheden for at give supplerende støtte på tværs af kommuner.

Anvendelsen af forskellige typer efterværn kan naturligvis handle om de unges konkrete behov, men kan også være begrundet i den lokale tildelingspraksis. Tildelingen kan desuden være begrundet i kommunens økonomiske rammer, da der er meget stor forskel på prisen for en kontaktperson og fortsat anbringelse. Udgifterne til efterværnet belyses nærmere i kapitel 8 om økosystemet og finansieringsmodeller.

3.5 Hvor længe får den unge efterværn?

Efterværnet kan gives fra den unge er 18 år og til den unge fylder 23 år. Den unge kan dermed få efterværn i op til fem år. Ser man på varigheden af efterværnet, er forløbene i perioden 2010-2020 i gennemsnit 682 dage eller 1,8 år, jf. figuren nedenfor. De fleste af de unge i efterværn afslutter dermed deres forløb, inden de fylder 20 år. Kun en mindre andel (11 pct.) har efterværn i op til fire år, og 8 pct. har efterværn i hele perioden.

Figur 5: Hvor længe får de efterværn?

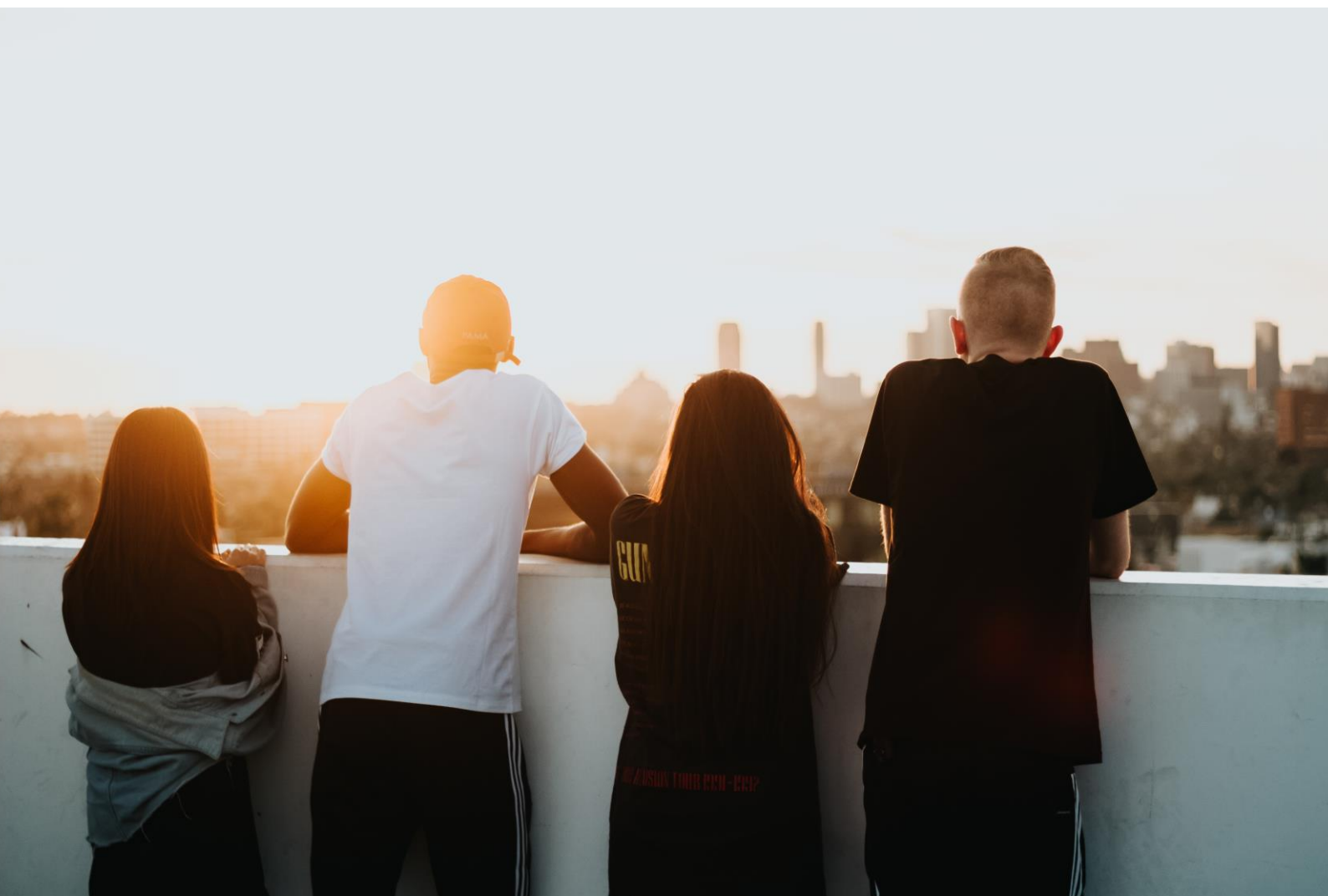
Kilde: Registeret for børn og unge forebyggende foranstaltninger (BUFO)

Afslutningen af efterværnet kan både skyldes, at kommunen vurderer, at den unge ikke længere har behov for efterværn, og at den unge gerne selv vil afslutte forløbet.

3.6 Opsamling

Opsamlende viser analysen af målgruppen for efterværn følgende:

- Ser man konkret på, i hvilket omfang kommunerne tildeler efterværn, får ca. to tredjedele af de unge tildelt et efterværn – kun få kommuner tildeler efterværn til færre eller flere unge.
- For 87 pct. af de unge i efterværn starter forløbet, når de er 18 år – kun 13 pct. starter et efterværnsforløb, efter de er fyldt 19 år.
- Samtidig viser analysen, at forholdsvis mange unge (3.300 i hele perioden) stopper deres foranstaltning, umiddelbart inden de fylder 18 år, og derfor ikke indgår i målgruppen for efterværn. Omvendt er der også mange unge (2.207), som starter deres foranstaltning tæt på deres 18-års fødselsdag og derfor netop kommer med i målgruppen.
- Godt en tredjedel af de unge i målgruppen har hvert år i perioden et efterværnsforløb, og i langt hovedparten af kommunerne har mellem en fjerdedel og halvdelen af de unge i målgruppen et efterværn.
- Hovedparten (70 pct.) af alle unge, som modtager efterværn, har en kontaktperson, mens 45 pct. er i fortsat anbringelse.
- Kun en fjerdedel af de unge, som er i målgruppen for fortsat anbringelse, ender dog med at få denne foranstaltning, mens en fjerdedel får kontaktperson, og halvdelen slet ikke får efterværn.
- Hver tredje af de unge afslutter sit efterværn, inden der er gået ét år, og yderligere en fjerdedel af efterværnsforløbene afsluttes, inden der er gået to år. Kun en mindre andel (8 pct.) af de unge har efterværnet, helt frem til de fylder 23 år.

4 De unges karakteristika

Tidligere undersøgelser peger på, at unge i efterværn på en række områder er mere sårbare end andre unge.² Det har betydning for de unges muligheder i forhold til bl.a. uddannelse og beskæftigelse og bør tages i betragtning i den videre udvikling af efterværnsindsatsen.

Nærværende analyse ser som nævnt på de unge i Danmark gennem en tiårig periode og giver en unik mulighed for at få et mere detaljeret billede af de unges karakteristika samt sammenligne de unge, som modtager efterværn – både med de unge i målgruppen, som potentielt kunne have fået efterværn, og med andre unge i Danmark.

Også i denne del af analysen ser vi således på tre grupper af unge:

1. Unge, der modtager efterværn
2. Unge i målgruppen for efterværn, som ikke modtager efterværn – enten fordi de ikke har fået det tilbudt, eller fordi de selv har takket nej
3. Øvrige unge.

Hensigten er at skabe overblik over, hvad der kendetegner de unge i forhold til en række centrale parametre, herunder:

1. køn og etnicitet
2. sundhed
3. familieforhold
4. skolegang og uddannelse
5. beskæftigelse og indkomst
6. misbrug
7. kriminalitet
8. sociale indsatser.

Nedenfor fremgår først et samlet overblik over de unge i efterværn. Herefter udfoldes tendenserne i forhold til de otte parametre særskilt, hvor vi sammenligner de unge i efterværn med unge i målgruppen, der ikke har fået efterværn, og øvrige unge.

² PwC: Investering i Efterværn, 2021, Deloitte: National kortlægning af efterværn, 2018

4.1 De unge i efterværn – et overblik

De unge i efterværn

44 % er kvinder.

84 % er etnisk danske.

44 % havde en kontaktperson op til det 18. år.

70 % har en kontaktperson som efterværnsindsats.

Sociale indsatser

2,7 % får støtte efter voksenparagrafferne inden de fylder 19 år.

10 % får eller har fået sociale indsatser, når de fylder 20 år.

4 % får eller har fået bostøtte, når de fylder 30 år.

6 % får eller har fået botilbud, når de fylder 30 år.

Kriminalitet

16 % har en dom efter straffeloven, når de fylder 18 år.

1/3 har samlet set en dom efter straffeloven.

Beskæftigelse

1/3 er på overførselsindkomst, når de fylder 30 år.

12 % har heraf fået tildelt førtidspension, når de fylder 30 år

40 % lavere indkomst når de er 30 år

Sundhed

52 % har en psykiatrisk diagnose.

2,3 liggedage har de unge i gennemsnit og 0.85 ambulante besøg.

6,2 % har en livsstilssygdom.

Familieforhold

12 % af de unges forældre har selv en psykiatrisk diagnose, og næsten lige så mange har en livsstilssygdom.

46 % af forældrene har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse.

60 % lavere disponibel indkomst har fædrene, frem til de unge fylder 18.

0,84 barn i gennemsnit har de unge, når de er 25 år.

Misbrug

4 % får misbrugsbehandling, når de fylder 18 år.

14 % modtager misbrugsbehandling i perioden fra 18-23 år.

Uddannelse

4,6 er de unges i gennemsnit i dansk og matematik ved afgangsprøven.

1/4 har modtaget specialundervisning eller skole-dagbehandling.

54 % har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, når de er 30 år.

1/3 har gennemført en ungdomsuddannelse, når de er 30 år.

4.2 Køn og etnicitet

Lidt flere mænd blandt unge i efterværn

Der er lidt flere mænd end kvinder blandt de unge i efterværn. 56 pct. af de unge i efterværn er mænd, mens dette gælder for 53 % af de unge, som er i målgruppen, men ikke får efterværn, og 51 pct. af alle de unge, jf. tabel 6 nedenfor.

Færre indvandrere og efterkommere blandt unge i efterværn

Herudover er der flere etnisk danske unge blandt modtagerne af efterværn – kun 10 pct. af de unge, som modtager efterværn, er således indvandrere, mens 7 pct. er efterkommere, jf. tabel 6 nedenfor.

Hvor hver femte af alle øvrige unge er indvandrere eller efterkommere, gælder dette for 17 pct. af unge i efterværn og 14 pct. af de unge i målgruppen, som ikke modtager efterværn.

Tabel 6: Køn og etnicitet for unge i efterværn (2010-2020)

Køn og etnicitet	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Køn			
Mand	56 %	53 %	51 %
Kvinde	44 %	47 %	49 %
Etnicitet			
Dansk	84 %	86 %	80 %
Efterkommer	7 %	6 %	6 %
Indvandrer	10 %	8 %	14 %

Kilde: Registeret for befolkningen (BEF)

4.3 Sundhed

I forhold til de unges sundhed ser vi nærmere på, hvorvidt de unge har psykiatriske diagnoser eller livsstilssygdomme, ligesom vi belyser de unges træk på sundhedsvæsenets ydelser i form af indlæggelser og ambulante besøg.

De unge i efterværn har i langt højere grad en diagnose – og andelen er stigende

Psykiatriske diagnoser omfatter her de ti diagnosegrupper, som Sundhedsstyrelsen definerer som psykiatriske diagnoser, jf. boksen til højre.

Nedenfor i figur 6 fremgår andelen af unge med en psykiatrisk diagnose. Det er her bemærkelsesværdigt, at en forholdsvis stor andel af de unge med efterværn og de unge i målgruppen har en diagnose, sammenlignet med øvrige unge.

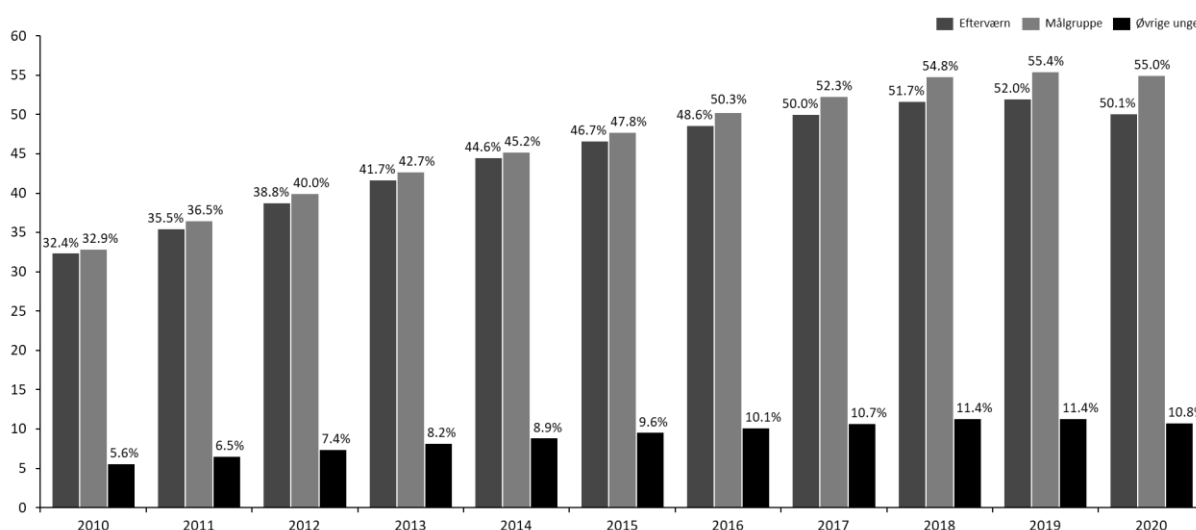
Over halvdelen af de unge i efterværn har således en psykiatrisk diagnose. Det samme gælder for lidt flere af de unge i målgruppen for efterværn, som ikke modtager efterværn – her var andelen, der har en psykiatrisk diagnose, i 2020 hele 55 pct. For de øvrige unge er andelen kun ca. 11 pct., og der er således en betydelig større andel med psykisk sårbarhed blandt de unge med efterværn og i målgruppen for efterværn.

Det er interessant, at andelen af unge med en psykiatrisk diagnose i alle de tre grupper ligger mere stabilt de senere år – og med et marginalt fald fra 2019 til 2020. Dette kan dog skyldes COVID-19, og der kan være en risiko for, at der vil ske en efterfølgende stigning.

Psykiatriske diagnoser

- Skizofreni, psykoser
- Depression, bipolar lidelse
- Angst, stress, OCD
- Spiseforstyrrelser
- Borderline, paranoia, seksuelle afvigelser
- Mental retardering
- Autismespektrum
- ADHD, ADD
- Misbrugslidelser.

Figur 6: Andel af unge med en psykisk diagnose (2010-2020)

Kilde: Landspatientregisteret (LPR)

Samtidig ses der en kraftig stigning i andelen af de unge med en psykiatrisk diagnose. Det gælder også for de øvrige unge, hvor der sker en fordobling af andelen med en psykiatrisk diagnose i perioden fra 2010 til 2018.

For de unge med efterværn og i målgruppen sker der også en kraftig stigning. Her havde ca. en tredjedel af de unge en diagnose i 2010, og denne andel voksede som nævnt til halvdelen i løbet af perioden.

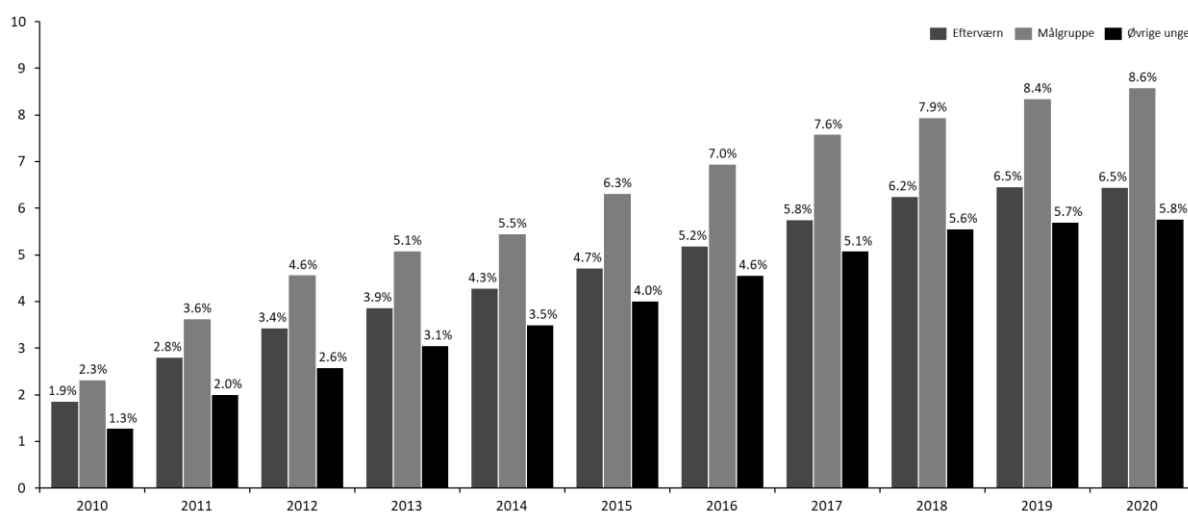
De unge i efterværn har også i højere grad livsstilssygdomme

Analysen ser også nærmere på, hvorvidt de unge har livsstilssygdomme, herunder endokrine sygdomme (fx type 2-diabetes), sygdomme i kredsløbsorganer (fx forhøjet blodtryk og blodpropper) og KOL.

Nedenfor i figur 7 fremgår et overblik over andelen af unge i de tre grupper med en livsstilssygdom. Det er her interessant, at der er en stigende andel af unge med en livsstilssygdom i perioden i alle tre grupper.

For de øvrige unge er andelen således steget betydeligt fra 1,3 pct. i 2010 til 5,8 pct. i 2020. Andelen af unge med en livsstilssygdom er også steget for de to andre grupper (unge i efterværn og i målgruppen). Her er stigningstakten dog knap så høj, men niveauet ligger til gengæld meget højere: 6,5 pct. af de unge i efterværn havde således en livsstilssygdom i 2020.

Figur 7: Andel af unge med en livsstilssygdom (2010-2020)

Kilde: Landspatientregisteret (LPR)

Det er dog også tydeligt, at de unge i målgruppen, som ikke modtager efterværn, ligger langt højere end de unge i efterværn i forhold til livsstilssygdomme i hele perioden – 0,5-3 procentpoint højere og med de største forskelle sidst i perioden.

Træk på sundhedssystemet

Vi ser også nærmere på de unges træk på sundhedsvæsenet og herunder konkret på det gennemsnitlige antal liggedage og ambulante besøg fra de unge er 18 år og til de fylder 30, jf. tabel 7.

I lyset af den forholdsvis store andel af de unge, som har en livsstilssygdom, er det ikke overraskende, at det gennemsnitlige antal sengedage og ambulante besøg er markant højere for de unge i efterværn og endnu højere for de unge i målgruppen.

De unge i efterværn har i gennemsnit 2,3 sengedage i perioden, mens de øvrige unge i gennemsnit kun har 1,4 dage. Samtidig har de unge i efterværn i gennemsnit 0,85 ambulante besøg, mens de øvrige unge i gennemsnit har 0,6 ambulante besøg.

Tabel 7: De unges træk på sundhedssystemet (18-30 år)

Unge sundhedsadfærd	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Antal sengedage (gns.)	2,3	2,4	1,4
Antal ambulante besøg (gns.)	0,85	0,88	0,60

Kilde: Landspatientregisteret (LPR)

4.4 Familieforhold

For at få et bedre indtryk af de unges karakteristika er det også relevant at belyse deres forældre og herunder forældrenes sundhed, uddannelse og beskæftigelse. Nedenfor sammenlignes disse forhold hos forældrene til henholdsvis de unge i efterværn, de unge i målgruppen og øvrige unge.

Forældre til unge i efterværn er i højere grad selv psykisk eller fysisk sårbare

Der er langt flere blandt forældrene til unge i efterværn, der har en psykiatrisk diagnose. Dette gælder for lidt over 12 pct. af forældrene til unge i efterværn, hvor det samme kun gør sig gældende for knap 4 pct. af forældrene til øvrige unge, jf. tabel 8 nedenfor.

Der er næsten ingen forskel på forældre til unge i efterværn og unge i målgruppen. Andelen af forældre, som har en psykiatrisk diagnose, er kun marginalt mindre blandt forældre til unge i målgruppen, der ikke modtager efterværn (knap 12 pct.).

Ser man i stedet på livsstilssygdomme, er der fortsat forskel, men her er andelen med en livsstilssygdom i gruppen af forældre til øvrige unge godt 7 pct., mens andelen er godt 11 pct. blandt forældre til unge med efterværn og unge i målgruppen for efterværn, jf. tabel 8 nedenfor.

Tabel 8: Forældres psykiatriske diagnoser og livsstilssygdomme (2010 – 2018)

Forældres sundhed	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
En eller begge forældre har en diagnose			
Psykiatrisk diagnose	12,34 %	11,99 %	3,77 %
Livsstilssygdom	11,33 %	11,72 %	7,12 %
Mor			
Psykiatrisk diagnose	12,60 %	12,17 %	2,78 %
Livsstilssygdom	9,96 %	10,35 %	5,21 %
Far			
Psykiatrisk diagnose	9,92 %	9,09 %	2,22 %
Livsstilssygdom	10,28 %	10,81 %	4,83 %

Kilde: Landspatientregisteret (LPR)

Forældrenes uddannelsesniveau

Ser man på forældrenes uddannelsesniveau er der ligeledes store forskelle på tværs af de tre grupper. For det første er der betydeligt flere forældre til unge i efterværn, der har grundskolen som højeste uddannelsesniveau – det gælder for næsten halvdelen af forældrene til unge i efterværn og næsten lige så mange af forældrene til unge i målgruppen, mens det samme kun gør sig gældende for knap hver femte af forældrene til de øvrige unge, jf. tabellen nedenfor. Her er der samme tendens for både mor og far til de unge.

Tabel 9: Forældres uddannelsesbaggrund (2010 – 2018)

Forældres uddannelsesniveau	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Mor			
Grundskole	47 %	45 %	18 %
Ungdomsuddannelse	38 %	37 %	44 %
Korte videregående uddannelser, KVVU	2 %	2 %	4 %
Mellemlange videregående uddannelser, MVU og BA	11 %	13 %	26 %
Lange videregående uddannelser, LVU	2 %	3 %	8 %
Ph.d. og forskeruddannelser	0,2 %	0,2 %	0,7 %
Far			
Grundskole	45 %	44 %	20 %
Ungdomsuddannelse	42 %	42 %	49 %
Korte videregående uddannelser, KVVU	4 %	4 %	7 %
Mellemlange videregående uddannelser, MVU og BA	6 %	6 %	13 %
Lange videregående uddannelser, LVU	4 %	4 %	10 %
Ph.d. og forskeruddannelser	0,2 %	0,4 %	1,1 %

Kilde: Registeret for højeste fuldførte uddannelse (UDDF)

Andelen af forældrene, der gennemfører en ungdomsuddannelse, er stort set ens på tværs – her der kun lidt flere af forældrene til de øvrige unge, som gennemfører.

Anderledes ser det ud i forhold til de videregående uddannelser. Hvor en tredjedel af forældrene til de øvrige unge har en videregående uddannelse, gælder det samme kun for under 15 pct. af forældrene til unge i efterværn eller unge i målgruppen.

Forældrenes indkomst

For at belyse familiernes økonomiske vilkår, ser vi her nærmere på forældrenes indkomst frem til de unge fylder 18 år.

Der er markant forskel på A-indkomsten for forældrene til unge i efterværn og forældrene til de øvrige unge – fædre til de øvrige unge har dobbelt så høj A-indkomst, og mødre tjener generelt mindre, men forskellen mellem mødre til de øvrige unge og mødre til unge i efterværn er endnu større, jf. tabellen nedenfor.

Tabel 10: Forældrenes gennemsnitlige indkomst frem til de unge fylder 18 år (2010-2020)

Forældres indkomst	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
A-indkomst op til den unges 18. år			
Far	190.884 kr.	210.139 kr.	380.708 kr.
Mor	118.941 kr.	136.421 kr.	275.615 kr.
Disponibel indkomst			
Far	297.211 kr.	313.022 kr.	476.044 kr.
Mor	260.836 kr.	269.830 kr.	360.733 kr.

Kilde: Registeret for indkomst (IND)

Ser man i stedet på den disponible indkomst, hvor offentlige ydelser er medtaget, er forskellen knap så stor – men dog stadig betydelig. Også her har mødre lavere indkomst end fædre i alle de tre grupper, og mødre til de unge i efterværn har 40 pct. lavere indkomst end mødre til de øvrige unge. For fædre er forskellen 60 pct.

Det er interessant, at indkomstniveauet er lidt højere for forældrene til de unge i målgruppen end for forældrene til de unge i efterværn. De ligger dog fortsat langt under indkomstniveauet for forældrene til de øvrige unge.

De unges egne børn

I analysen ser vi også nærmere på, hvornår de unge selv får børn. Som det fremgår af tabellen nedenfor, har de unge i efterværn (og i målgruppen for efterværn) i højere grad børn, når de er 25 år. Hvor de øvrige unge har 0,48 barn i gennemsnit på dette tidspunkt, har unge i efterværn 0,84 barn, og unge i målgruppen har 0,92 barn.

Det er ikke overraskende, at de øvrige unge i begrænset omfang har fået børn, når de er 25, da den generelle alder for førstegangsfødende er stigende i Danmark, og mange unge venter med at få børn, til de er færdige med at uddanne sig. Derfor er det også bemærkelsesværdigt, at de unge i efterværn (og i målgruppen) i gennemsnit i langt højere grad har fået børn på dette tidspunkt.

Tabel 11: De unges gennemsnitsalder ved første barn og antallet af børn (2010-2020)

De unges børn	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Antal børn, når de unge er:			
25 år	0,84	0,92	0,48
30 år	1,47	1,56	1,31

Kilde: Registeret for befolkningen (BEF)

Tabellen viser også antallet af børn, når de unge er 30 år. Her ligger de unge i efterværn og i målgruppen for efterværn også højere end de øvrige unge, men forskellen er meget mindre: De øvrige unge har på dette tidspunkt 1,31 barn i gennemsnit, mens de unge i efterværn har 1,47 barn.

4.5 Skolegang og uddannelse

De unge i efterværn har langt mere skolefravær

Både de unge i efterværn og de unge i målgruppen, som ikke modtager efterværn, har næsten dobbelt så mange fraværsdage i folkeskolen (i gennemsnit godt 20 dage), som de øvrige unge (i gennemsnit knap 12 dage), jf. tabellen nedenfor.

Tabel 12: De unges fravær i grundskolen (2010-2020)

	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Gennemsnitligt fravær pr. år i folkeskolen (i dage)	20,3	20,8	11,7

Kilde: Elevfravær fra Styrelsen for It og Læring

Fraværet har naturligvis betydning for de unges læring og kan derfor påvirke både gennemførelsen og karaktererne, som de unge opnår i grundskolen.

De unge i efterværn har dårligere karakterer

Karaktererne i dansk og matematik i folkeskolen har betydning for, hvilke muligheder de unge har i uddannelsessystemet og giver et billede af de unges faglige robusthed. Her ligger de unge i efterværn og de unge i målgruppen, der ikke modtager efterværn, langt under de øvrige unge, jf. tabellen nedenfor. Hvor de øvrige unge får 6,7 som et samlet gennemsnit af dansk og matematik, får de unge i efterværn 4,6, og de unge i målgruppen, der ikke får efterværn, får 4,5 i gennemsnit.

Tabel 13: De unges karakterer ved grundskolens afgangseksamen (2010-2020)

	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Samlet gennemsnit i dansk og matematik (afgangsprøve)	4,6	4,5	6,7

Kilde: Registeret for grundskolekarakterer (UDFK)

Mange unge i efterværn har modtaget specialundervisning

Hver fjerde af de unge i efterværn har modtaget segregeret specialundervisning eller skole-dagbehandling i grundskolen. Disse unge har altså modtaget undervisning uden for folkeskolen på grund af indlæringsmæssige, adfærdsmæssige, psykiske eller andre udfordringer. Blandt de øvrige unge har kun 5 pct. fået specialundervisning, og her ligger efterværnsmodtagerne således betydeligt højere. Det er dog interessant, at målgruppen for efterværn, som ikke får efterværn, ligger endnu højere: Her har næsten hver tredje modtaget specialundervisning.

Tabel 14: Andelen af unge, der har modtaget specialundervisning eller skole-dagbehandling (2010-2020)

	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Specialundervisning eller skole-dagbehandling	25,4 %	29,8 %	5,0 %

Kilde: Registeret for specialundervisning (UDSP)

Mange unge i efterværn har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse

I forhold til uddannelse ser vi her på to nedslagspunkter: Når de unge er 25 år, og når de er 30 år.

De unge i efterværn og de unge i målgruppen, som ikke modtager efterværn, har i langt højere grad end andre unge grundskolen som højeste gennemførte uddannelse. Det gælder således for næsten to tredjedele af de unge i efterværn, og lidt flere endnu af de unge i målgruppen har, når de er 25 år, kun gennemført grundskolen, jf. tabellen nedenfor. Det samme gør sig kun gældende for mindre end hver femte af de øvrige unge.

Samtidig er der lidt færre unge i efterværn og i målgruppen, der har gennemført en ungdomsuddannelse, når de er 25 år. Hvor knap halvdelen af de øvrige unge har gennemført en ungdomsuddannelse, når de er 25, er det samme kun gældende for hver tredje af de unge i efterværn og hver fjerde af de unge i målgruppen.

Den mest markante forskel ses i forhold til de korte og mellemlange videregående uddannelse. Her har 5 pct. af de øvrige unge gennemført en kortere videregående uddannelse, og hele 25 pct. har gennemført en mellemlang videregående uddannelse. For de unge i efterværn er det kun 5 pct. af de

unge, der samlet set har gennemført en af disse uddannelses typer – og kun 4 pct. af de unge i målgruppen.

Tabel 15: De unges højeste fuldførte uddannelse (2010-2020)

Højeste fuldførte uddannelse	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Højeste fuldførte uddannelse, når de unge er 25 år			
Grundskole	64,7 %	71,7 %	17,2%
Ungdomsuddannelse	30,2 %	24,2 %	46,8%
Korte videregående uddannelser	1,1 %	0,9 %	5,5%
Mellemlange videregående uddannelser, MVU og BA	3,8 %	3,0 %	25,5%
Længere videregående uddannelse	0,3 %	0,2 %	4,9%
Ph.d.	-	-	-
Højeste fuldførte uddannelse, når de unge er 30 år			
Grundskole	54,1 %	61,6 %	13,8%
Ungdomsuddannelse	36,4 %	28,0 %	35,1%
Kortere videregående uddannelser	2,0 %	1,5 %	5,4%
Mellemlange videregående uddannelser, MVU og BA	7,8 %	6,5 %	24,2%
Længere videregående uddannelser	2,7 %	2,2 %	21,0%
Ph.d.	0,1 %	0,1 %	0,5%

Kilde: Registeret for højeste fuldførte uddannelse (UDDF)

Ser man i stedet på de unges uddannelsesniveau, når de fylder 30 år, er forskellene blevet endnu mere markante. På dette tidspunkt har halvdelen af de unge i efterværn og næsten to tredjedele af de unge i målgruppen fortsat grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, jf. tabellen ovenfor, mens kun knap 14 pct. af de øvrige unge ikke er kommet videre end grundskolen.

Der er stort set lige mange af de unge i efterværn og de øvrige unge, der har en ungdomsuddannelse, som den højeste fuldførte uddannelse (henholdsvis 36 og 35 pct.).

Der er lidt flere af de unge i efterværn og i målgruppen, som har fået en mellemlang videregående uddannelse, men her er der dog fortsat stor forskel i forhold til de øvrige unge. Hvor knap hver fjerde af de øvrige unge har gennemført en mellemlang videregående uddannelse, gælder det kun for henholdsvis knap 8 og knap 7 pct. af de unge i efterværn og i målgruppen.

Mest markant er det dog, at en stor andel af de øvrige unge, når de bliver 30 år, har gennemført en længere videregående uddannelse. Det gælder for hver femte af de øvrige unge. Til sammenligning har kun knap 3 pct. af de unge i efterværn og godt 2 % af de unge i målgruppen gennemført en længere videregående uddannelse på dette tidspunkt.

Ud over at markant færre af de unge i efterværn således får en uddannelse ud over grundskolen, og at de har sværere ved at komme videre efter en ungdomsuddannelse, ses der en tendens til, at de unge i målgruppen klarer sig endnu dårligere på uddannelsesområdet.

Unge, som har været anbragt frem til det 18. år, klarer sig marginalt dårligere

Nedenfor ser vi nærmere på uddannelsesniveaulet for de unge, som er i efterværn. Her ser vi konkret

på de unge, der enten var anbragt eller udelukkende havde en kontaktperson frem til de fyldte 18 år – altså inden de fik et efterværn. Det er her bemærkelsesværdigt, at de unge, som var anbragt, klarer sig stort set lige så godt som de unge, der udelukkende havde en kontaktperson.

Lidt færre af de unge, som havde en kontaktperson, har kun grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, når de fylder 30 år, jf. tabellen nedenfor. 54 pct. af de unge med kontaktperson og næsten 59 pct. af de unge, der var anbragt, har kun gennemført grundskolen, når de fylder 30 år.

Tablet 16: De unges højeste fuldførte uddannelse, fordelt på indsats før det 18. år (2010-2020)

Højeste fuldførte uddannelse, når de unge fylder 30 år	Anbringelse op til det 18. år	Kontaktperson op til det 18. år
Grundskole	58,6 %	54,4 %
Ungdomsuddannelse	29,8 %	33,7 %
Korte videregående uddannelser	1,7 %	1,9 %
Mellemlange videregående uddannelser MVU og BA	7,2 %	7,6 %
Længerevarende videregående uddannelser	2,7 %	2,3 %
Ph.d.	0,0 %	0,1 %

Kilde: Registeret for Højeste fuldførte uddannelse (UDDF)

Lidt flere af de unge med kontaktperson har gennemført en ungdomsuddannelse (knap 34 pct. af de unge med kontaktperson og knap 30 % af de unge, som var anbragt), og andelen, som har gennemført en kort eller mellemlang videregående uddannelse, er ligeledes lidt større blandt de unge, som har haft en kontaktperson. Omvendt har marginalt flere af de unge, som har været anbragt frem til det 18. år, gennemført en længere videregående uddannelse (2,7 pct. af de tidligere anbragte unge og 2,3 pct. af de unge, som har haft en kontaktperson frem til det 18. år).

4.6 Beskæftigelse og indkomst

De unge i efterværn har en lavere indkomst – også over tid

Ser man på de unges A-indkomst, er der stor forskel på tværs af grupperne. Hvor de unge i efterværn, når de er 18 år, i gennemsnit tjener 14.000 kr. om året, og de unge i målgruppen, som ikke modtager efterværn, i gennemsnit tjener 12.000 kr. om året, har de øvrige unge på 18 år over dobbelt så høj indkomst – 31.000 kr. om året, jf. tabellen nedenfor.

Forskellen er lidt mindre – men dog fortsat stor – midt i tyverne, hvor de unge typisk er under uddannelse. Når de er 25 år, tjener de unge i efterværn i gennemsnit 99.000 kr. om året, mens de øvrige unge tjener 144.000 kr. om året. Forskellen er endnu større, når de unge bliver 30 år: Her tjener de unge i efterværn kun godt halvt så meget som de øvrige unge.

Det er interessant, at de unge i målgruppen ved alle nedslag tjener mindre end de unge i efterværn og dermed også betydeligt mindre end de øvrige unge.

Tabel 17: De unges indkomst (2010-2020)

Indkomst	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Gennemsnitlig A-indkomst			
18 år	14.000 kr.	12.000 kr.	31.000 kr.
23 år	76.000 kr.	64.000 kr.	107.000 kr.
25 år	99.000 kr.	80.000 kr.	144.000 kr.
30 år	147.000 kr.	129.000 kr.	272.000 kr.
Gennemsnitlig indkomst (indkomst, inklusive offentlige ydelser)			
18 år	43.292 kr.	52.070 kr.	46.881 kr.
25 år	182.379 kr.	187.334 kr.	241.833 kr.
30 år	248.059 kr.	244.439 kr.	346.469 kr.

Kilde: Registeret for indkomst (IND)

Ser man i stedet på de unges indkomst, inklusive offentlige ydelser, er der samme tendens – forskellen på tværs af de tre grupper er dog mindre. Der ses særligt en forskel, når de unge fylder 30 år, hvor de øvrige unges indkomst er ca. 40 pct. højere end indkomsten hos unge, der har modtaget efterværn eller været i målgruppen, men ikke fået efterværn.

De unge i efterværn modtager i langt højere grad overførselsindkomst

Der er betydeligt flere blandt efterværnsmodtagerne, som er på overførselsindkomst, jf. tabellen nedenfor.

Her ser vi først på andelen af de unge, som modtager enten sygedagpenge, uddannelsesgodtgørelse eller kontanthjælp. Kun 0,5 pct. af de øvrige unge falder i denne kategori, når de er 18 år, mens det gælder for knap 5 pct. af efterværnsmodtagerne og over 7 pct. af de unge i målgruppen for efterværn.

Tendensen genfindes, når de unge er 25 og 30 år. Her får godt hver fjerde af de unge, der har modtaget efterværn, offentlig forsørgelse. En lidt mindre andel af målgruppen modtager offentlig forsørgelse, mens det kun gælder for knap 8 pct. af de øvrige unge.

Tabel 18: Unge med overførselsindkomst (2010-2020)

	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Modtagere af sygedagpenge, uddannelsesgodtgørelse, kontanthjælp mv.			
18 år	4,9 %	7,6 %	0,5 %
25 år	28,5 %	26,2 %	7,0 %
30 år	27,5 %	24,9 %	7,6 %
Førtidspensionister			
18 år	0,6 %	8,5 %	0,4 %
25 år	6,1 %	17,6 %	1,0 %
30 år	12,0 %	20,8 %	1,7 %

Kilde: Registeret for indkomst (IND)

Vi ser ligeledes på andelen af de unge, som er blevet tilkendt en førtidspension, når de er 18 år. Det gælder få af de øvrige unge (0,4 pct.) og næsten lige så få af de unge i efterværn (0,6 %). Omvendt er der over 8 pct. af de unge i målgruppen, som på dette tidspunkt får en førtidspension, og det må antages, at der her er tale om unge med mere omfattende funktionsevnebegrænsninger.

Når de unge fylder 25 år, er der langt flere af efterværnsmodtagerne, som har fået tilkendt førtidspension (6 pct.), mens det gælder for kun 1 pct. af de øvrige unge. Tendensen fortsætter, når de unge er fyldt 30 år, hvor 12 pct. af efterværnsmodtagerne har fået tilkendt førtidspension, mens det samme gælder for 1,7 pct. af de øvrige unge.

Der sker samtidig en betydelig stigning i andelen, der har fået tilkendt førtidspension, blandt de unge i målgruppen, der ikke modtager efterværn. Her ender godt hver femte unge med at have fået tilkendt førtidspension, når de er 30 år. Dette er bemærkelsesværdigt, da de unge i målgruppen på stort set alle de parametre, vi belyser i kapitlet, har sammenlignelige karakteristika, men alligevel i langt højere grad end unge, der modtager efterværn, ender med at få en førtidspension i en forholdsvis ung alder.

Når man medregner førtidspension, er hver tredje af efterværnsmodtagerne således på offentlig forsørgelse, når de fylder 30 år, og det samme gælder for godt 45 pct. af de unge i målgruppen.

4.7 Misbrug

Det er også relevant at se nærmere på de unges misbrug. Her betyder det anonyme tilbud om behandling for misbrug, vi har i Danmark, at det kun er muligt at se på den visiterede misbrugsbehandling, der tildeles af kommunen efter sundhedsloven. Der vil typisk være tale om et mere omfattende misbrug med denne type behandling. Det betyder også, at der må forventes et stort mørketal i forhold til unges misbrug.

Betydeligt flere af de unge i efterværn er i misbrugsbehandling, inden de fylder 18 år, jf. tabellen nedenfor. Det gælder for 4 pct. af de unge i efterværn, mens halvt så mange af de unge i målgruppen for efterværn er i misbrugsbehandling. Det samme gælder for under 1 pct. af de øvrige unge.

Tabel 19: Unge i misbrugsbehandling (2010-2020)

Misbrugsbehandling	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Misbrugsbehandling før det 18. år	4 %	2 %	0 %
Misbrugsbehandling generelt (18-23 år)	14 %	14 %	2 %

Kilde: Registeret for Indberetninger fra Behandlingstilbud af Indskrevne Stofmisbrugere i Behandling (SMDB_IBIB)

Ser man på de unge på mellem 18 og 23 år, er gruppen, som er i misbrugsbehandling, noget større. Her modtager 14 pct. af de unge i efterværn og de unge i målgruppen misbrugsbehandling, mens det kun gælder for 2 pct. af de øvrige unge. Der sker således også en betydelig stigning i andelen af unge i efterværn og i målgruppen for efterværn, som er i misbrugsbehandling, i perioden efter det 18. år.

4.8 Kriminalitet

De unge i efterværn har i langt højere grad en dom efter straffeloven end øvrige unge, jf. tabellen nedenfor. Det gælder for hele 16 pct., af de unge, som modtager efterværn, at de har en dom efter straffeloven, når de fylder 18 år. Det samme er kun gældende for 1 pct. af de øvrige unge, mens 10 pct. af de unge i målgruppen har en dom, når de fylder 18 år.

Ser man i stedet på, om de unge fra 18 til 23 år har en dom, gælder det for knap en tredjedel af de unge i efterværn og i målgruppen for efterværn, mens kun 2 pct. af de øvrige unge har en dom.

Tabel 20: Unge, der har en dom efter straffeloven (2010-2020)

Dømt efter straffeloven	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Dømt før den unge fylder 18 år	16%	10 %	1 %
Dømt efter straffeloven	29 %	30 %	5 %
Gennemsnitligt antal domme efter straffeloven	0,78	0,91	0,09

Kilde: Registeret for kriminalstatistik og afgørelser (KRAF)

I forhold til antallet af domme har de unge i efterværn i gennemsnit 0,78 domme efter straffeloven, mens de unge i målgruppen ligger lidt højere med 0,91 domme i gennemsnit. Til sammenligning har de øvrige unge kun 0,09 domme i gennemsnit.

4.9 Sociale indsatser

Som det sidste element i forhold til de unges karakteristika ser vi nærmere på, hvorvidt de unge modtager indsatser efter serviceloven. Dette er interessant, fordi det kan være et alternativ til efterværnet, og vi ser derfor også konkret på andelen, som modtager bostøtte, der kan sammenlignes med en kontaktperson i efterværnet, og botilbud, der kan sammenlignes med fortsat anbringelse. Her er medtaget både midlertidige eller længerevarende botilbud.

Det skal understreges, at de unge potentielt også kan modtage indsatser efter § 82 i servicelovens voksenparagraffer, der omfatter en tidlig og afgrænset indsats. Kommunerne har haft mulighed for at yde støtte efter denne paragraf i nogle år, og de anvender i stigende grad denne type støtte ikke – mindst til unge. Der findes dog ikke data på, hvor mange der modtager indsatser efter § 82, og vi kan derfor ikke belyse dette.

Nogle unge i efterværn får også støtte på voksenområdet

For at få et indtryk af, hvor mange unge der overgår til voksenområdet, umiddelbart når de fylder 18 år, ser vi først på, hvor mange unge der har en indsats efter servicelovens voksenparagraffer, inden de fylder 19 år. Det gælder for en meget lille andel af de øvrige unge (0,56 pct.), men en del af de unge i efterværn får faktisk også støtte efter voksenparagrafferne – det gælder for 2,72 pct.

En mindre andel af de unge i efterværn får bostøtte (1,31 pct.) eller botilbud (1,26 pct.).

Hele 14,32 pct. af de unge i målgruppen får støtte fra voksenparagrafferne, og de går således direkte over på voksenområdet i stedet for at modtage efterværn. Disse unge får i vidt omfang bostøtte (10,56 pct.), mens en mindre andel er i botilbud (3,46 pct.).

Tabel 21: Unge, der modtager indsatser efter serviceloven på voksenområdet (2010-2020)

Sociale indsatser på voksenområdet	Efterværn	Målgruppe	Øvrige unge
Når de unge er 19 år			
Alle typer	2,72 %	14,32 %	0,59 %
Bostøtte	1,31 %	10,56 %	0,23 %
Botilbud	1,26 %	3,46 %	0,23 %
Når de unge fylder 25 år			
Alle typer	9,48 %	15,82 %	1,34 %
Bostøtte	3,19 %	8,55 %	0,44 %
Botilbud	5,92 %	6,28 %	0,72 %
Når de unge fylder 30 år			
Alle typer	10,44 %	15,55 %	1,60 %
Bostøtte	3,81 %	8,09 %	0,46 %
Botilbud	6,09 %	6,30 %	0,94 %

Kilde: Register for handicapydelse (HANDIC)

Unge, der har været i efterværn, får i højere grad støtte fra voksenområdet

Når de unge i efterværn fylder 25 år, får næsten 10 pct. støtte (eller har fået støtte) efter voksenparagrafferne, og det samme gælder næsten 16 pct. af de unge i målgruppen, men kun under 2 pct. af de øvrige unge, jf. tabellen ovenfor.

Når de unge fylder 30 år, er der kun marginalt flere af de unge i efterværn og lidt færre af de unge i målgruppen, der modtager eller har modtaget indsatser efter voksenparagrafferne, og andelen med bostøtte og botilbud er også kun blevet marginalt større. Den samme tendens ses for de øvrige unge.

4.10 Opsamling

Analysen af de unges karakteristika viser, at de unge er sårbare på mange fronter, og at de unge i målgruppen, som ikke modtager efterværn, har de samme karakteristika og på en række punkter faktisk er endnu mere sårbare. Opsamlende peger analysen på, at:

- Der er flere etnisk danske unge blandt modtagerne af efterværn – kun 17 pct. af de unge, som modtager efterværn, er indvandrere eller efterkommere.
- Ca. halvdelen af de unge i efterværn har en psykiatrisk diagnose - til sammenligning har ca. 11 pct. af de øvrige unge en psykiatrisk diagnose. En stigende andel af de unge i efterværn har også en livsstilssygdom (fx type 2-diabetes, forhøjet blodtryk eller KOL). Herudover har de unge lidt flere sengedage og ambulante besøg på hospitalet end øvrige unge.
- De unges forældre er selv sårbare, og mange har psykiatriske diagnoser og livsstilssygdomme. Næsten halvdelen af forældrene har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, og de har betydeligt lavere indkomst end andre forældre, frem til de unge fylder 18 år.
- De unge i efterværn får i højere grad end andre unge børn forholdsvis tidligt.
- De unge i efterværn får dårligere karakterer i dansk og matematik, de har et langt højere skolefravær end øvrige unge, og en stor andel af dem har modtaget specialundervisning eller skole-dagbehandling i grundskolen.
- Ca. halvdelen af de unge i efterværn har grundskolen som højeste gennemførte uddannelse når de er 30 år. Det samme gør sig kun gældende for under 14 pct. af de øvrige unge.
- En tredjedel af de unge har en ungdomsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse, når de fylder 30 år, og kun ca. 12 pct. har gennemført en videregående uddannelse.
- De unge i efterværn har en meget lavere indkomst. Deres A-indkomst er halvt så stor som de øvrige unges, når de fylder 30 år, og deres disponible indkomst medtaget offentlige ydelser er også 40 pct. lavere end øvrige unges.
- En større andel er på overførselsindkomst, og godt hver tredje af de unge, der har modtaget efterværn, får offentlig forsørgelse, når de fylder 30 år. Heraf har 12 pct. af efterværnsmodtagerne fået tilkendt førtidspension, mens det samme gælder for 1,7 pct. af de øvrige unge. Hver femte unge i målgruppen har fået tilkendt førtidspension, når de er 30 år.
- 4 pct. af de unge er i misbrugsbehandling, inden de fylder 18 år, og i løbet af efterværnet (18-23 år) stiger andelen til 14 pct.
- De unge i efterværn har i langt højere grad en dom efter straffeloven end øvrige unge.
- En lille andel af de unge i efterværn (2,72 pct.) får faktisk også støtte efter voksenparagrafferne i serviceloven, når de er 19 år – og dermed samtidig med at de får efterværn. Hele 14,32 pct. af de unge i målgruppen får støtte fra voksenparagrafferne, og de går således direkte over på voksenområdet i stedet for at modtage efterværn.
- Når de unge i efterværn fylder 25 år, viser analysen, at næsten 10 pct. får eller har fået støtte efter voksenparagrafferne.

5 Resultaterne af efterværnet

I kapitel 4 om de unges karakteristika viser vi, at de unge i efterværn er sårbare på mange fronter, sammenlignet med øvrige unge. De har i langt højere grad en psykiatrisk diagnose og livsstilssygdomme, de klarer sig dårligere i folkeskolen, de gennemfører senere en ungdomsuddannelse, og kun få får gennemført en videregående uddannelse – for blot at nævne nogle centrale parametre. Det er også tydeligt, at de unge i målgruppen, der ikke modtager efterværn, på langt de fleste parametre er mindst lige så sårbare som de unge i efterværn.

I dette kapitel ser vi nærmere på effekterne af efterværnet, og vi belyser således, hvilken forskel efterværnet gør for de unge. Tidligere studier og analyser viser konsistent, at unge, der har været anbragt i barndommen, klarer sig dårligere end øvrige unge og voksne på en række parametre som fx uddannelse, fastholdelse af job, tilknytning til arbejdsmarkedet, kriminelle aktiviteter mv. Det er derfor bl.a. interessant at vide, hvorvidt efterværnsindsatsen kan reducere denne tendens.

Kapitlet belyser konkret effekten af efterværnet i forhold til:

- hvorvidt efterværnet har betydning for, om de unge påbegynder en ungdomsuddannelse
- hvorvidt efterværnet påvirker de unges indkomst
- hvorvidt efterværnet reducerer graden af kriminalitet
- hvorvidt efterværnet påvirker de unges sundhed.

Til at belyse potentielle resultater af efterværnet anvender vi et såkaldt potential outcomes framework³, hvor vi sammenligner de unge, der fik efterværnet (indsatsgruppen), med de unge i målgruppen for efterværn, som ikke har fået efterværn (kontrolgruppen) – enten fordi de ikke har fået det tilbudt, eller fordi de selv har takket nej.

En klassisk problemstilling inden for potential outcomes framework er risikoen for selvsektion ind i indsatsgruppen som følge af ikke-observerbare karakteristika, fx motivation til at få et efterværn. For at løse dette anvender vi en difference-in-difference-logik⁴, hvor vi tager højde for et manglende eksperimentelt design.

Ved at se på efterværnsgruppen og målgruppen over tid og ved at tage højde for, hvordan målgruppen ellers ville udvikle sig, får man således udgangspunktet for at skabe meget sikre resultater, hvor der kontrolleres for både observerbare og ikke-observerbare forhold, og dermed tages der højde for eventuelle forskelle i gruppernes udgangspunkt. Med den anvendte tilgang kan det i højere grad sandsynliggøres, at mulige effekter kan tilskrives indsatsen.

5.1 Effekten af efterværnet på at påbegynde en ungdomsuddannelse

Som tidligere vist, er der en stor andel af de unge i efterværn, der har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, når de fylder 30 år.

Vi undersøger derfor, hvorvidt efterværnet medvirker til, at de unge påbegynder en ungdomsuddannelse. Nedenstående figur viser andelen af unge på tværs af alder og gruppe, der påbegynder en ungdomsuddannelse.

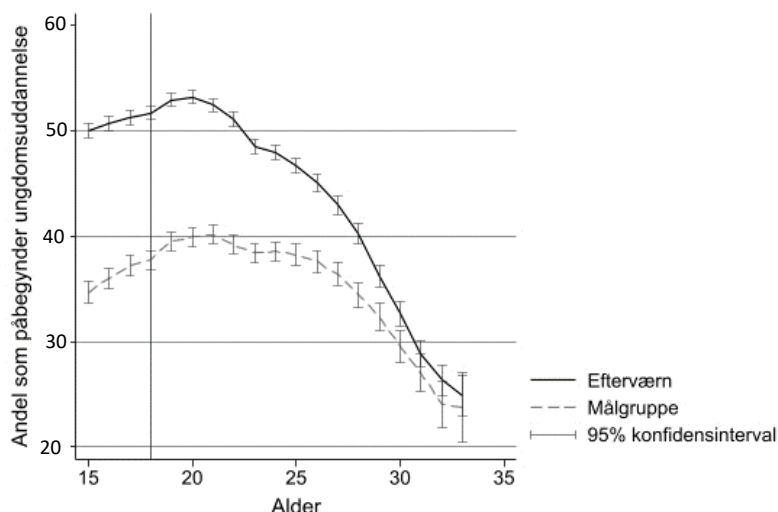
³ Holland, Paul W. (1986). *Statistics and Causal Inference*.

⁴ I difference-in-difference tages der udgangspunkt i flere målinger over tid (minimum to), og det antages, at indsats- og sammenligningsgrupperne – trods forskellige udgangspunkter – ville udvikle sig ens over tid, hvis indsatsgruppen ikke havde modtaget indsatsen. Forskellen i udviklingen i de to grupper over tid ("forskellen i forskellen") anvendes dermed til at vurdere, hvilken effekt indsatsen har.

Andelen af unge i efterværnsgruppen, der påbegynder en ungdomsuddannelse ved det 18. år, er ca. 51 % mod 38 % i målgruppen. Til sammenligning er andelen af øvrige unge, der påbegynder en ungdomsuddannelse ved det 18. år, ca. 80 pct.

Forskellen mellem grupperne er dog allerede stor forud for efterværnsindsatsen, hvor de unge, som efterfølgende kommer i efterværn, ligger højere. Vores statistiske analyser viser også, at effekten af en efterværnsindsats kun øger andelen af unge, der påbegynder en ungdomsuddannelse med ca. 0,6 pct. (statistisk signifikant). Generelt er effekten ikke særlig robust, når der kontrolleres for øvrige karakteristika. Efterværnet har således en lille positiv effekt på at påbegynde en ungdomsuddannelse, men andre faktorer er også vigtige i denne sammenhæng.

Figur 8: Udviklingen i andelen, der påbegynder en ungdomsuddannelse på tværs af gruppe og alder (2010-2020)

Kilde: Register for uddannelser (UDDA)

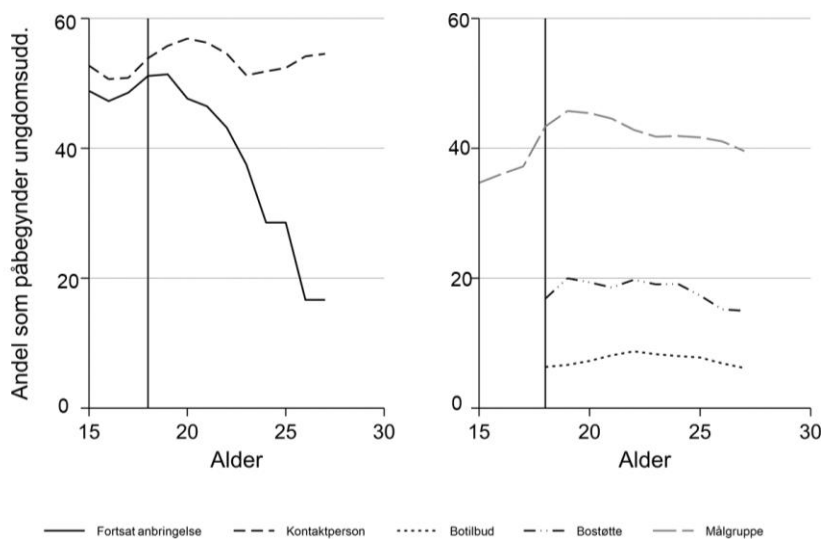
Ser vi derimod på, hvor tidligt de unge påbegynder en ungdomsuddannelse (modsat andelen, der påbegynder), viser vores analyser, at efterværnet har en positiv og signifikant effekt på alderen, hvor de unge påbegynder en ungdomsuddannelse. Efterværnet har altså kun en begrænset effekt i forhold til at få de unge til at påbegynde en ungdomsuddannelse, men efterværnet har betydning for, hvornår de påbegynder. Vores statistiske analyser viser en gennemsnitlig effekt på ca. -1,5 år, hvilket betyder, at de unge, der modtager efterværn, hvis de påbegynder en ungdomsuddannelse, starter ca. 1,5 år tidligere end målgruppen.

Betydningen af efterværnstypen i forhold til at påbegynde en ungdomsuddannelse

Vi ser også nærmere på, om typen af efterværnsindsats har betydning for, hvorvidt de unge påbegynder en ungdomsuddannelse. Nedenfor følger vi til venstre andelen af de unge, som modtager i efterværn i form af henholdsvis kontaktperson og fortsat anbringelse, koblet til de unges alder.

Her er det tydeligt, at de unge har stort set samme udgangspunkt, men de unge, som har en kontaktperson, starter i højere grad på en ungdomsuddannelse – også når efterværnet er afsluttet. Omvendt sker der et stort fald i andelen af de unge i fortsat anbringelse, der påbegynder en ungdomsuddannelse, efter de fylder 20 år, hvor efterværnet typisk afsluttes. På tværs af indsattstyperne observeres der generelt et fald fra midten af tyverne – undtagelsen er dog unge som modtager kontaktperson, som ligger mere stabilt over tid.

Figur 9 Udviklingen i andelen, der påbegynder en ungdomsuddannelse, fordelt på indsatsstype (2010-2020)

Kilde: Register for uddannelser (UDDA)

For at have et sammenligningsgrundlag viser vi i figuren til højre herover andelen af de unge i målgruppen, som starter på en ungdomsuddannelse. Vi ser her på de unge i målgruppen generelt, frem til de fylder 18 år. Her ligger de noget lavere end de unge, som er i efterværn – dog med en opadgående tendens frem til det 18. år.

Efter det 18. år skelner vi mellem de unge, som modtager en indsats efter servicelovens voksenparagraffer, der kan sammenlignes med et efterværn, og de unge, som ikke får en sådan indsats. Da den kommunale tildeling af efterværn varierer betydeligt, er dette interessant, idet kommuner, som tildeler efterværn i meget begrænset omfang, forventeligt vil være nødt til at tilbyde flere unge en indsats på voksenområdet. Som beskrevet i kapitlet om de unges karakteristika, er ca. 14 pct. af de unge i målgruppen, når de er 19 år, visiteret til en indsats på voksenområdet.

Vi ser derfor på tre grupper: 1) unge, der får bostøtte, som kan sammenlignes med en kontaktperson, 2) unge i botilbud, der kan sammenlignes med en fortsat anbringelse, og 3) unge i målgruppen, der ikke får nogen af disse ting.

Her er det tydeligt, at de unge, som får støtte efter voksenparagrafferne, klarer sig betydeligt dårligere i forhold til at påbegynde en ungdomsuddannelse. Det er særligt interessant, da de unge i målgruppen og efterværnsgruppen på mange karakteristika er meget ens omkring det 18. år, hvilket tyder på, at indsatsstypen kan have stor betydning for, hvordan de klarer sig i forhold til at påbegynde en ungdomsuddannelse senere.

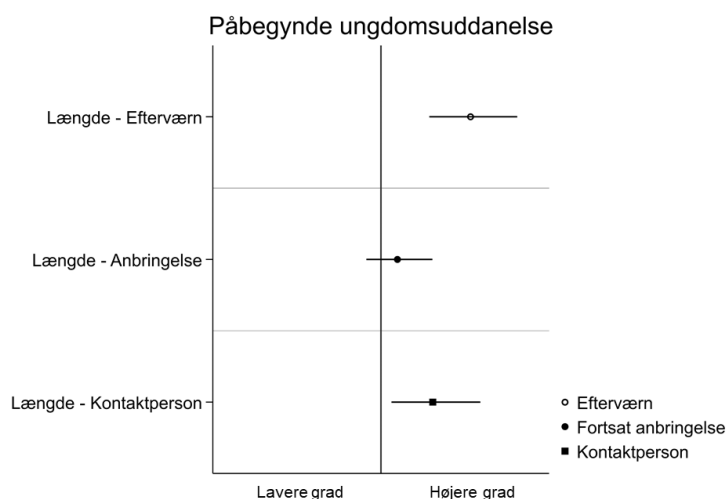
Betydningen af længden af efterværnet i forhold til at påbegynde en ungdomsuddannelse

Herudover ser vi på betydningen af længden på efterværnet, i forhold til at de unge påbegynder en ungdomsuddannelse. Her ser vi både på efterværnet samlet set og på de forskellige indsats typer, jf. figuren nedenfor.

Figuren illustrerer tre estimater (odds-ratio) fra regressionsmodeller, der viser den estimerede effekt af længden på efterværnet og den statistiske usikkerhed, der er tilknyttet. Den vertikale streg i midten indikerer en odds-ratio på 1, hvilket betyder, at hvis estimatet eller de horisontale streger rammer midterlinjen, er der ingen effekt af længden af efterværnet.

Det ses heraf, at længden af efterværnet har signifikant positiv betydning for, hvorvidt de unge påbegynder en ungdomsuddannelse. Uddybende analyser, hvor vi bryder indsatsen ned på typen af efterværn, viser, at længden har mindre betydning for unge i fortsat anbringelse end for unge med kontaktperson.

Figur 10: Betydningen af længden på efterværnet i forhold til andelen, der påbegynder en ungdomsuddannelse (2010-2020)

Note: Estimaterne er estimeret ved hjælp af logistisk regression med robuste standardfejl.

Kilde: Primært registeret om uddannelser (UDDA)

Efterværnet har således samlet set en positiv effekt på at påbegynde en ungdomsuddannelse, og et længere efterværn virker bedre. Vores analyser viser yderligere, at hvis man påbegynder en ungdomsuddannelse, så tilskynder efterværnet en hurtigere start.

5.2 Effekten af efterværnet på de unges indkomst

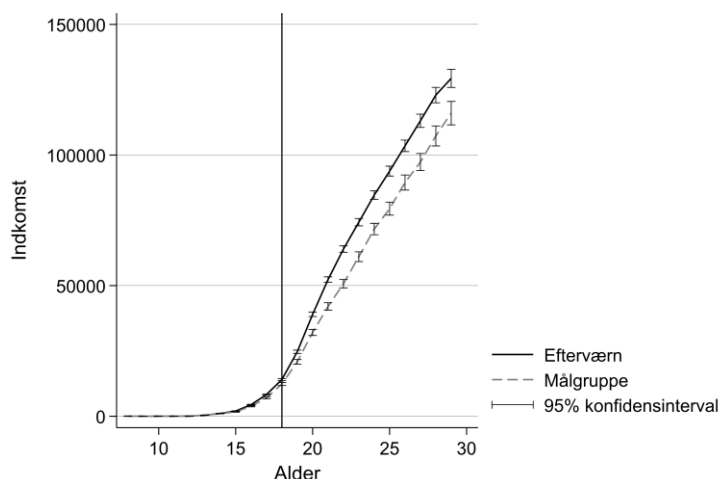
Til at undersøge, hvorvidt de unges udvikling i forhold til indkomst skyldes en efterværnsindsats, ser vi på deres årlige A-indkomst.⁵

Løn er generelt set et vigtigt parameter, da det fortæller noget om de unges tilegnelse af generel human kapital, fx uddannelse og fastholdelse af job på arbejdsmarkedet. Figuren nedenfor viser udviklingen i indkomst på tværs af efterværnsgruppen og målgruppen. Det ses heraf, at der efter det 18. år, hvor efterværnet for langt de fleste tildeles, sker en markant udvikling i indkomstniveau for de unge, der er i efterværn.

Forskellen i den gennemsnitlige indkomst mellem unge i efterværn og unge i målgruppen, der ikke får efterværn, er ved det 18. år ca. 1.715 kr. om året. Indkomsten for unge i efterværn ved det 30. år er på ca. 138.000 kr., hvorimod de unge i målgruppen kun får ca. 120.000 kr. – en forskel på ca. 18.000 kr. Til sammenligning er den gennemsnitlige indkomst for øvrige unge på 30 år ca. 272.000 kr.

⁵ Indkomst, hvoraf der indeholdes foreløbig skat, og hvoraf, der betales arbejdsmarkedsbidrag

Figur 11: Udviklingen i indkomst på tværs af gruppe og alder (2010-2020) (n = 529.847)

Kilde: Registeret for indkomst (IND)

Vores statistiske analyse viser, at de unge, der har modtaget en efterværnsindsats, klarer sig bedre i forhold til indkomstniveau end de unge, der er i målgruppen, men ikke får efterværn.

Den gennemsnitlige effekt er på ca. 3.025 kr. og er statistisk signifikant, selv når vi kontrollerer for en række karakteristika som alder, køn, forældres indkomst, børn, psykiatriske diagnoser og livsstilssygdomme, kommune mv.

Analysen viser desuden, at effekten af efterværnet på indkomst er mindre og statistisk ikke-signifikant efter de 30 år. Dette betyder, at de unge opnår en højere indkomst som følge af at have været i efterværn, men at efterværnseffekten samtidig virker bedst på kort sigt. Dette er konsistent med andre resultater i relation til efterværnet og indkomst.⁶

Betydningen af efterværnstypen i forhold til indkomstniveau

Vi ser også nærmere på, hvorvidt typen af efterværn har betydning for de unges indkomst, og der er her kun mindre forskelle mellem de unge, der modtager efterværn i form af en kontaktperson, og de, der modtager fortsat anbringelse som efterværn, jf. figuren til venstre nedenfor.

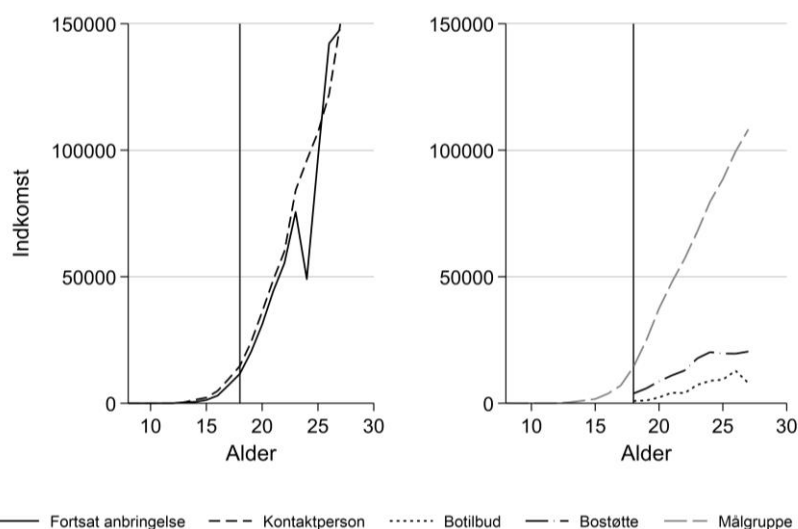
Det er dog interessant, at der sker et dyk i indkomsten for unge i fortsat anbringelse omkring det 23. år, hvor efterværnet jo aktuelt senest skal afsluttes. De unge, der har været i fortsat anbringelse, haler dog efterfølgende ind på de unge med kontaktperson, og de har stort set samme indkomstniveau, når de er sidst i tyverne.

I figuren til højre nedenfor fremgår indkomstudviklingen for de unge i målgruppen, og her skelner vi mellem de unge, som modtager indsats fra servicelovens voksenparagraffer, der kan sammenlignes med efterværnet, og de unge i målgruppen, som ikke modtager disse indsats.

Det er her tydeligt, at de unge i målgruppen, som ikke modtager indsats på voksenområdet, klarer sig væsentligt bedre end de unge i målgruppen, der blev tildelt en indsats efter voksenparagrafferne. De unge, som får støtte efter voksenparagrafferne, har en meget begrænset udvikling over tid og ligger på et meget lavt indkomstniveau.

⁶ Andersen, Signe H. (2019). The effect of aftercare on human capital acquisition among foster care alumni

Figur 12: Udviklingen i indkomst på tværs af indsatser (2010-2020)

Note: Målgruppen indeholder ikke de unge, der modtager botilbud eller bostøtte.

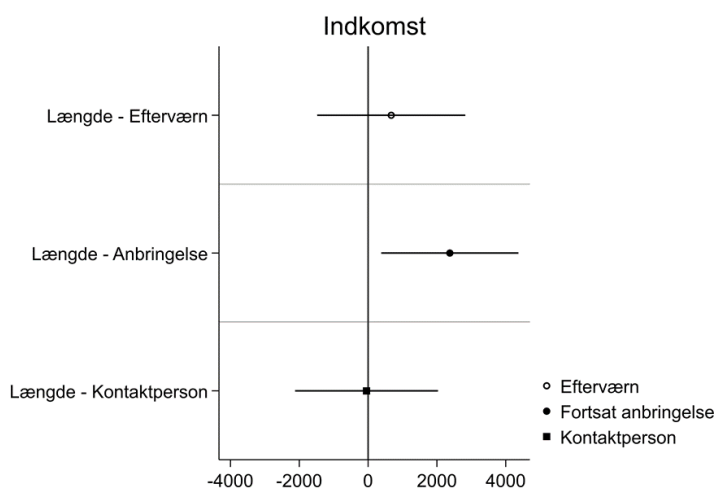
Kilde: Registeret for indkomst (IND)

Betydningen af længden af efterværnet i forhold til indkomst

Endelig ser vi her på, hvorvidt længden af efterværnsforløbene har betydning for de unges indkomst. Også her ses en positiv betydning af et længere efterværn, jf. figuren nedenfor. Figuren viser de marginale effekter af et ekstra år på efterværn og disses statistiske usikkerhedsbånd.

Overordnet set er der en positiv, men ikke statistisk signifikant effekt af efterværnets længde på indkomsten. Dog viser vores uddybende analyser, at betydningen af efterværnets længde er mere tydelig for de unge i fortsat anbringelse, hvor der ses en ret stor positiv sammenhæng på over 2.000 kr. pr. ekstra år i fortsat anbringelse. Omvendt er der ikke en sammenhæng mellem efterværnets længde og indkomstniveauet for unge, der har modtaget kontaktperson som efterværn.

Figur 13: Betydningen af længden af efterværnet for indkomstniveau (2010-2020)

Note: Estimatene er estimeret vha. OLS med robuste standardfejl.

Kilde: Registeret for indkomst (IND)

Samlet set tyder vores analyser på, at efterværnet har en positiv indvirkning på de unges indkomst, hvor effekten er mest markant i årene umiddelbart efter efterværnet. Længden af efterværnet har også betydning, men vores analyser viser, at effekten kun er statistisk signifikant for de unge, der modtager fortsat anbringelse, hvilket tyder på, at fortsat anbringelse i længere tid hjælper de unge med at opnå en højere indkomst gennem beskæftigelse relativt til dem, der ikke fik efterværn.

Endelig viser vores analyser også, at unge, der modtager indsatser efter voksenparagrafferne i serviceloven, klarer sig væsentlig ringere indkomstmæssigt. Dette er bemærkelsesværdigt, da de unge i målgruppen og de unge i efterværn er meget ens på deres karakteristika før det 18. år.

5.3 Effekten af efterværnet på de unges kriminalitet

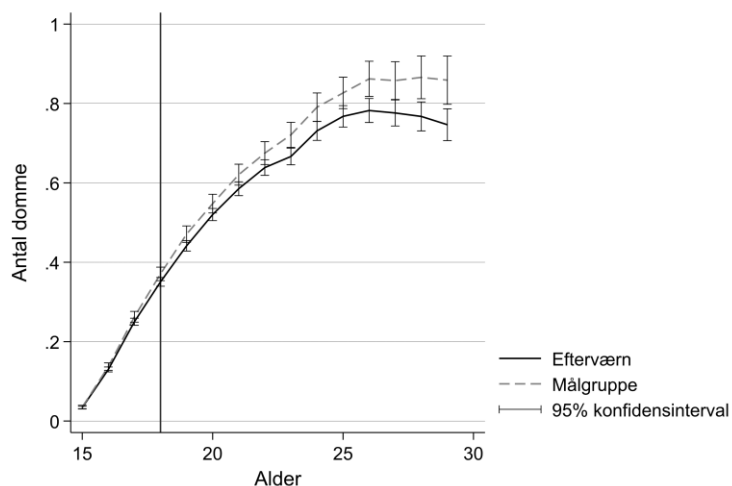
Kriminalitet kan være dyrt for samfundet – både for dem, der udsættes for det, og for staten, der skal processere og varetage de kriminelle. En dom kan, alt efter typen af kriminalitet, der er begået, koste mellem 15.000 og 62.000 kr. pr. dom.⁷

Som tidligere beskrevet, har unge i efterværn i langt højere grad en dom efter straffeloven end øvrige unge, og de koster derfor potentielt samfundet mere.

Figuren nedenfor viser udviklingen i de unges kriminelle adfærd på tværs af alder og gruppe. Op mod det 18. år har de unge generelt en stigende tendens til at modtage en dom efter straffelovens paragraffer. Efter det 18. år ses derimod et fald i antallet af domme for den gruppe, der har modtaget efterværn, og forskellen mellem de to grupper er voksende op mod det 30. år.

Vores analyser viser et fald på ca. 0,4 domme for de unge, der modtager efterværn, sammenlignet med de unge i målgruppen, der ikke modtager efterværn. Effekten er statistisk signifikant, selv når vi kontrollerer individuelle uobserverbare forskelle og kommunal praksis i forhold til anvendelse af efterværn. Dette betyder, at efterværnet har en positiv effekt i forhold at reducere antallet af domme.

Figur 14: Udviklingen i antallet af domme på tværs af gruppe og alder (2010-2020)

Kilde: Registeret for kriminalstatistik og afgørelser (KRAF)

Vores analyser finder ingen effekt af efterværnets længde i forhold til at reducere kriminalitet. Således betyder længden af efterværnet ikke nødvendigvis, at den unge opnår færre domme, men det at få efterværn i sig selv kan have en positiv effekt.

5.4 Effekten af efterværnet på de unges sundhed

De seneste sundhedsdata viser en markant forskel mellem de unge i efterværn, de unge i målgruppen og øvrige unge, i forhold til hvorvidt de har en psykiatrisk diagnose eller en livsstilssygdom. Endvidere viser data også en stor stigning over analysens periode.

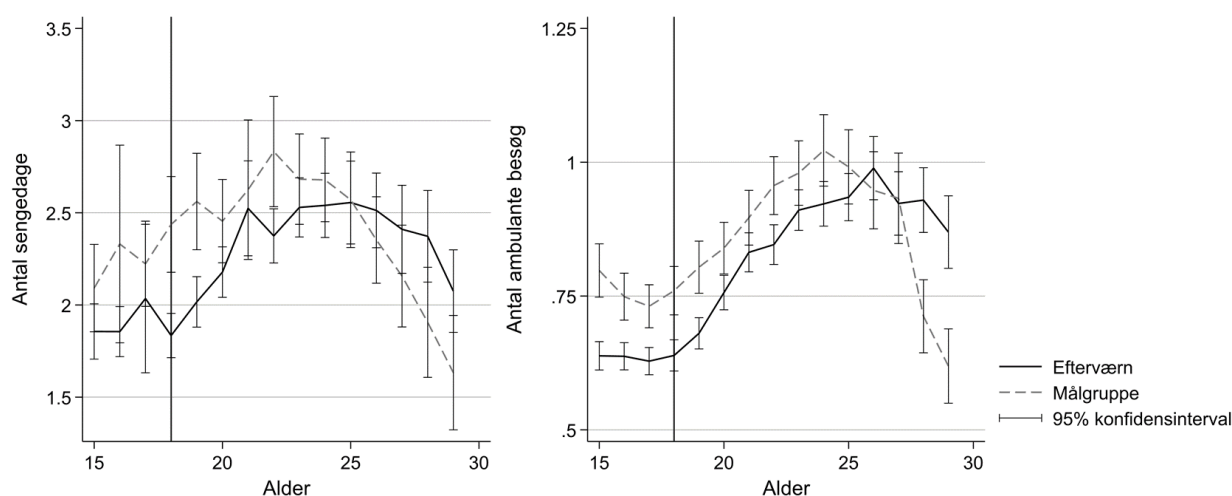
Vi er derfor interesserede i, hvorvidt efterværnet kan have en indvirkning på de unges sundhedsadfærd. Vi ser både på antallet af sengedage og ambulante besøg.

⁷ Priserne er hentet fra den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) for 2021.

Antallet af sengedage for de unge svinger mellem 2 og 2,5 sengedage. Generelt er de estimerede konfidensintervaller på tværs af grupperne overlappende, hvilket betyder, at der ikke er nogen umiddelbare forskelle mellem de to grupper. Vores analyser viser ingen signifikant effekt af efterværnet i forhold til at reducere antallet af sengedage.⁸

Resultaterne for antallet af ambulante besøg er derimod mere komplekse. Overordnet set viser nedenstående figur en generel stigning i antallet af ambulante besøg op mod midten af tyverne for begge grupper. I halen af grafen ses dog også et markant fald for gruppen af de unge i målgruppen, der ikke har modtaget efterværn. Når vi kontrollerer for individuelle karakteristika, viser analysen en statistisk signifikant effekt på ca. -0.1. Det betyder, at der sker et fald i antallet af ambulante besøg som følge af at have modtaget efterværn.

Figur 15: Udviklingen i antallet af sengedage (venstre) og ambulante besøg (højre) på tværs af gruppe og alder

Kilde: Landspatientregisteret (LPR)

Tolkningen af resultaterne af efterværnets effekt på sundhedsadfærd er kompleks. Sengedage vil ofte være forbundet med alvorligere ulykker eller sygdomsforløb, der kan være koblet til de unges livsstils sygdomme men ikke i samme grad til de psykiatriske diagnoser.

I forhold til ambulante besøg kan der være flere tolkninger. En negativ effekt, der ses i analysen, kan tolkes i retning af, at de unge får en sundere livsstil generelt og derfor ikke har lige så stort et behov for at komme i kontakt med sundhedsvæsenet. Omvendt kan en positiv effekt af efterværnet på antallet af ambulante besøg tolkes, som at de unge bliver mere bevidste om deres sundhed generelt som følge af efterværnsindsatsen.

Vores analyser viser ingen effekter af længden på efterværnet i forhold til de unges sundhedsadfærd.

5.5 Opsamling

Opsamlende peger analysen af effekterne af efterværnet på følgende:

- **Uddannelse:** Efterværnet i sig selv har en lille positiv effekt på, at de unge påbegynder en ungdomsuddannelse – herudover har efterværnet betydning for, hvornår de unge påbegynder uddannelsen. Længden af efterværnet har betydning for, hvorvidt de unge påbegynder en ungdomsuddannelse, og det gælder særligt for unge, der modtager efterværn i form af en kontaktperson.
- **Indkomst:** Efterværnet har en positiv betydning for de unges indkomst. Også her har længden af efterværnet betydning, og det gælder særligt for de unge, som er i fortsat anbringelse,

⁸ I øvrigt forudsætter difference-in-difference-metoden, at grupperne har parallelle trends op mod indsatsen, hvilket ikke synes at holde for sengedage, da efterværnsgruppen har et umiddelbart dyk forud for det 18. år, og målgruppen har en stigning.

hvor der ses en ret stor positiv sammenhæng på over 2.000 kr. pr. ekstra år i fortsat anbringelse

- **Kriminalitet:** Efterværnet har en positiv betydning for, hvor mange domme de unge får efter straffeloven, efter de er fyldt 18 år. Her har længden på efterværnet dog ingen betydning.
- **Sundhed:** Efterværnet reducerer ikke antallet af sengedage, men det har en positiv betydning for antallet af ambulante besøg.
- Det er en gennemgående tendens i analysen, at de unge i målgruppen for efterværn, som i stedet får indsatser på voksenområdet (botilbud eller bostøtte) klarer sig betydeligt dårligere. Det er bemærkelsesværdigt, da de unge er meget sammenlignelige i udgangspunktet.

6 De unges flyttemønstre

I Danmark skifter et barn bopælsadresse ca. 2,4 gange op til det 18. år⁹, og den gennemsnitlige alder for at flytte hjemmefra er generelt steget gennem de sidste 10 år.¹⁰ Unge flytter bl.a. for at starte uddannelse og flytte hjemmefra, men erfaringer og viden fra efterværensrelaterede initiativer viser også, at anbragte unge og unge i efterværn generelt er mere rodløse.¹¹

Dette kapitel sætter fokus på de unges flyttemønstre. Formålet med analyserne er således flerfoldigt. Dels ønsker vi at se på forskellene i flyttemønstre for henholdsvis unge i efterværn, unge i målgruppen for efterværn og øvrige unge. Dels ønsker vi at opnå større indsigt i, hvorvidt de unges flyttemønstre har økonomiske konsekvenser for kommunerne – bl.a. om de kommuner, der investerer i efterværn, også nyder godt af resultaterne af efterværnet.

Hvis unge flytter meget, og hvis anbragte og udsatte børn og unge i særdeleshed flytter mere end øvrige unge, kan det således påvirke incitamentet for kommunerne til at tildele et efterværn, hvor de potentielle positive effekter (gevinster) først realiseres senere – og i en anden kommune.

Kapitlet besvarer derfor først spørgsmålet om, hvor meget de unge flytter, hvornår i livet de unge flytter, og hvor de unge flytter hen – søger de unge fx til større byer?

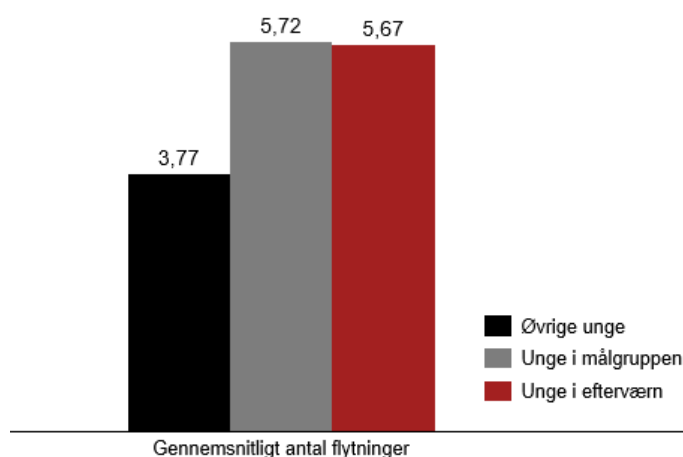
Vi ser i kapitlet på tre målgrupper: Unge, der modtager efterværn; unge, der er i målgruppen for efterværn, men ikke modtager et efterværn; og øvrige unge.

6.1 Flytter de unge i efterværn mere end andre unge?

Unge i målgruppen for efterværn og unge, der modtager efterværn, flytter væsentligt mere end de øvrige unge, jf. figuren nedenfor. De unge flytter i gennemsnit 3,77 gange i perioden, mens unge i efterværn og unge, der potentielt kunne have fået et efterværn, flytter henholdsvis 5,67 og 5,72 gange, inden de fylder 30 år. Både de unge i målgruppen og efterværnsmodtagere flytter altså væsentligt mere end de øvrige unge.

En vigtig pointe er, at unges flytninger ofte er associeret med vigtige overgange i livet, fx overgang til uddannelse.

Figur 16: Gennemsnitlige antal flytninger inden de unge fylder 30 år

Note: Figuren illustrerer det gennemsnitlige antal flytninger i perioden, hvor populationen er mellem syv og 30 år.
Kilde: Registeret for flytninger i Danmark (FLYT)

⁹ "Flytninger i barndommen" (2016) af KL

¹⁰ "Nyt fra Danmarks Statistik" (2020, nr. 477) af Danmarks Statistik

¹¹ "Lige muligheder – udsatte børn og unge" (2016) af SFI

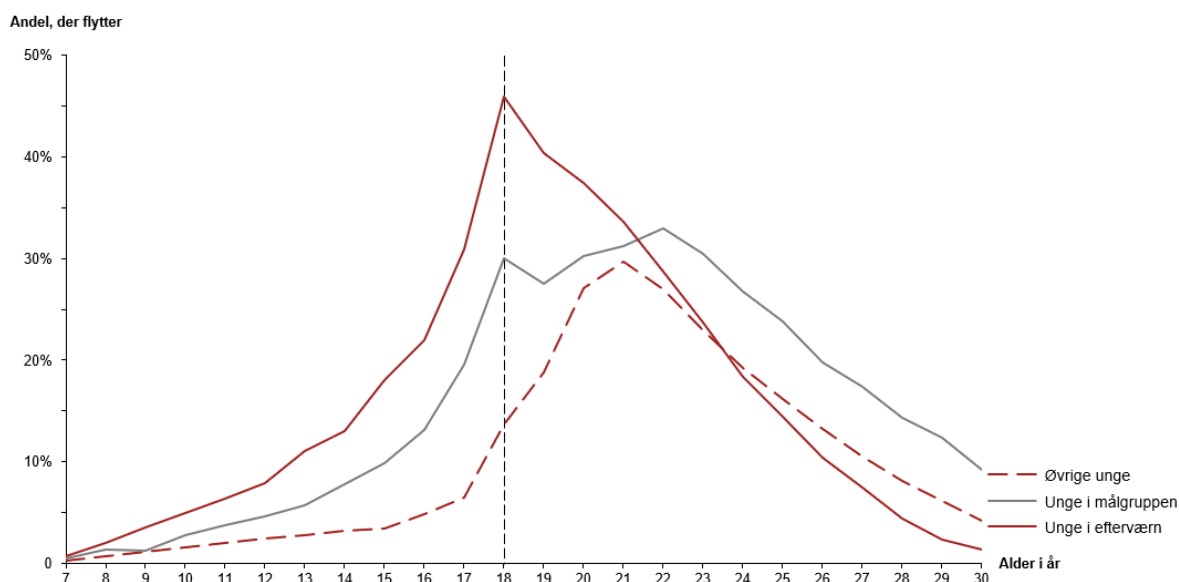
Det skal også bemærkes, at de unge i fortsat anbringelse som efterværn flytter marginalt mindre, og at der ikke er forskel på flyttemønstrene for unge anbragt i egen kommune og i andre kommuner.

6.1.1 Hvornår flytter de unge?

Det er interessant at se på, hvornår de unge flytter i deres livsforløb, da dette kan belyse dynamikker i de unges flyttemønstre. Flytter unge i efterværn fx på andre tidspunkter end øvrige unge?

De unges flyttemønstre for hvert leveår frem til de fylder 30 fremgår af figur 17 nedenfor.

Figur 17: Andelen af unge, der flytter – fordelt på alder

Note: Figuren viser, hvorvidt en person er flyttet, når han/hun eksempelvis har været 18 år. Hvis personen er flyttet flere gange inden for samme år, tælles dette kun som én flytning.

Kilde: Registeret for flytninger i Danmark (FLYT)

Figuren illustrerer tre vigtige pointer: For det første viser den, at de unge i efterværn generelt flytter mere frem til det 18 år, men samtidig også at der sker et markant fald efter det 18. år. Herefter og helt op til 24 år flytter de unge i efterværn mindre. For det andet følger de unge i efterværn og de unge, der er i målgruppen, men ikke modtager efterværn, samme mønster frem til det 18. år. Herefter flytter de unge, som ikke har fået efterværn mere, hvilket potentielt kan skyldes fraværet af efterværn.

Det er tydeligt, at der er væsentlige forskelle mellem de tre grupper. Hele 46 pct. af efterværnsmodtagerne flytter i deres 18. år – det er det år, hvor disse unge flytter mest i hele perioden. Herefter falder andelen af efterværnsmodtagerne, der flytter, stejlt, og ved det 23. år er det kun 23 pct. af efterværnsmodtagerne, der flytter. For de øvrige unge flytter kun 13,7 pct., når de er 18 år.

De øvrige unge flytter senere. Her flytter den største andel, når de er 21 år, hvilket typisk vil være, når de flytter hjemmefra og er eller skal i gang med uddannelse eller arbejde.

Der ses samtidig en tendens til, at både unge, der modtager efterværn, og unge, der er i målgruppen, men ikke modtager efterværn, flytter mere som børn end øvrige unge, hvilket kan skyldes familieforhold eller anbringelse og kan påvirke deres netværk senere i livet.

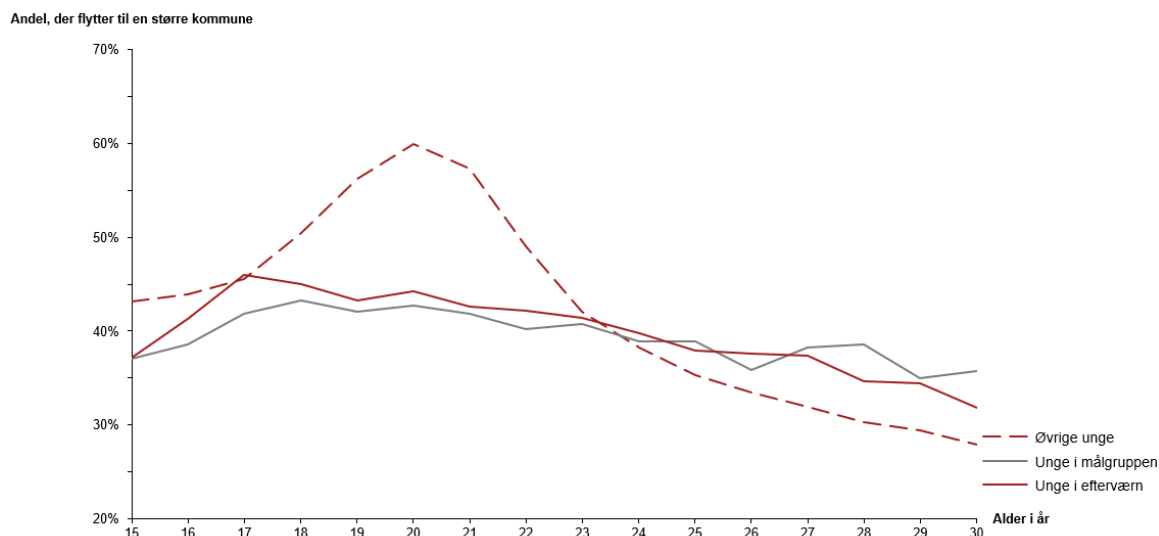
6.2 Hvor flytter de unge hen?

Ser man på den brede ungegruppe (de øvrige unge i analysen), er der en tendens til, at de unge flytter mod større byer – særligt når de unge er 19-22 år, jf. figur 18 nedenfor.

Her adskiller disse unge sig fra unge i efterværn eller i målgruppen for efterværn, hvor der ikke på samme måde er en tendens til, at en stor andel søger mod de større (uddannelses)byer, når de er

først i tyverne. For disse unge er mønsteret mere jævnt, og andelen, der flytter mod de større byer, er omvendt større, når de unge er sidst i tyverne.

Figur 18: Andel unge, der flytter til en større kommune på tværs af alder og grupper

Note: Kommunestørrelsen er 1) under 25.000 indbyggere, 2) 25-50.000 indbyggere, 3) 50-75.000 indbyggere, 4) 75-100.000 indbyggere og 5) over 100.000 indbyggere. Kilde: Registeret for flytninger i Danmark (FLYT)

Som de unge bliver lidt ældre, flytter de således i højere grad til kommuner, der har samme størrelse som eller er mindre end den, de kom fra. Dette gælder for alle de tre grupper af unge i analysen.

Det ovenstående viser, at de unge i efterværn og i målgruppen for efterværn generelt flytter langt mere end de øvrige unge. Samtidig identificeres der væsentlige forskelle i, hvor de unge flytter hen. Særligt de øvrige unge har en tendens til at flytte mod større kommuner i deres unge år, hvilket potentielt kan skyldes, at de starter uddannelse i de større uddannelsesbyer.

6.2.1 Hvordan flytter de unge mellem kommuner?

Unge flyttemønstre kan potentielt påvirke kommunernes nettoresultat i forhold til efterværnsindsatsen. De potentielle gevinster af et efterværn realiseres kun for kommunen, hvis de unge, der modtager efterværn, også bliver boende.

Vi undersøger derfor, hvordan de unge flytter på tværs af kommuner, jf. figur 19 nedenfor. Her ser vi på, hvorvidt der er flere unge i efterværn, der tilflytter end fraflytter kommunerne.

De kommuner, der har en negativ nettotilflytning (mørkere farve), oplever at de mister flere efterværnsmodtagere, end der tilflytter fra andre kommuner. Omvendt har kommuner med en høj nettotilflytning (lysere farve) en større tilstrømning af unge, der modtager efterværn fra andre kommuner.

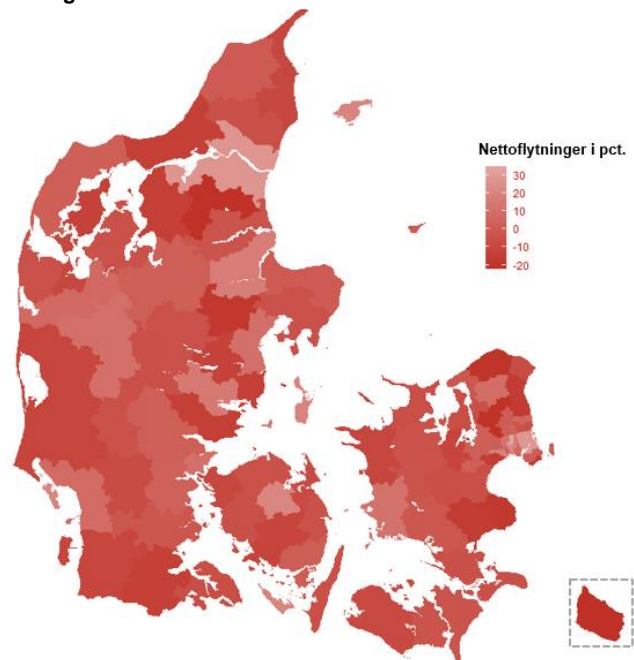
Der ses en tendens til, at der er flere unge i efterværn, som tilflytter de større kommuner. Men det er dog ikke en entydig tendens, og det er ikke kun mindre kommuner, der netto mister flere unge i efterværn, end de modtager.

Kommuner som Aalborg og København oplever således en positiv nettotilflytning, men der er også en lang række mindre kommuner, der ser en tilvækst af efterværnsmodtagere, eksempelvis på Københavns Vestegn.

Flyttemønstrene for de øvrige unge adskiller sig i nogen grad fra efterværnsmodtagere og målgruppen i perioden. Det er de fire største studiebyer samt Frederiksberg, der oplever den største nettotilvækst af unge. Der ses altså en stor tendens til, at den brede ungemålgruppe (de øvrige unge) søger mod de større studiebyer i Danmark, formentlig fordi de starter uddannelse. Der ses ikke de samme mønstre for efterværnsmodtagerne eller unge i målgruppen for efterværn, som ikke modtager efterværn.

Ser man derimod på, hvor de unge bor, når de fylder 30 år, bor 81 pct. i den kommune, der oprindeligt tildelte dem efterværn. Det er altså en stor del af de unge, der enten aldrig er flyttet, eller som er flyttet tilbage til deres "oprindelige" kommune, inden de fylder 30.

Figur 19: Nettoflytninger mellem kommuner for efterværnsmodtagere

Note: I figuren er kommunerne Ærø, Samsø, Fanø og Læsø sorteret fra

6.3 Opsamling

Opsamlende peger analysen af de unges flyttemønstre på følgende:

- Unge i efterværn og i målgruppen for efterværn flytter betydeligt mere end øvrige unge. Hvor de unge i Danmark generelt flytter 3,8 gange, inden de fylder 30 år, flytter de unge i efterværn og 5,7 gange.
- De unges flytninger er ofte associeret med vigtige overgange i livet, fx overgang til uddannelse. Her ser vi, at de unge i efterværn og i målgruppen flytter mere frem til de fylder 18 år, men herefter flytter de mindre end andre unge.
- Der er en tendens til, at unge generelt søger mod de større byer i de år, hvor de starter uddannelse. Samme tendens ses ikke så tydeligt hos unge i efterværn eller i målgruppen.
- Ser man på, hvor de unge bor, når de fylder 30 år, bor 81 pct. i den kommune, der oprindeligt tildelte dem efterværn. Der er altså en stor del af de unge, der enten aldrig er flyttet, eller som er flyttet tilbage til deres "oprindelige" kommune, inden de fylder 30 år.

7 Efterværn i Norge og Finland

Både Norge og Finland har i de senere år udvidet anvendelsen af og perioden for efterværn, og de to lande anvender samtidig andre ydelser i forhold til overgangen til voksenlivet end i Danmark. Det er derfor oplagt at trække på erfaringerne herfra i udviklingen af efterværnet i Danmark.

Formålet med dette kapitel er således at give et kort overblik over efterværnsindsatserne i henholdsvis Norge og Finland. Begge lande har som nævnt det til fælles, at efterværnet for nylig er udvidet til den unges 25. år. Organiseringen af efterværnet i de to lande har ligheder med det danske, men der er samtidig vigtige forskelle, som kan bidrage til indsigt og perspektivering i forhold til sammensætningen af det danske efterværn.

For hvert land præsenteres målgruppen for efterværn, de lovgivningsmæssige rammer, organiseringen af efterværnet, indholdet i efterværnet, finansieringen af efterværn og effekten af efterværnet på de unge.

Endelig afsluttes kapitlet med en opsamling og perspektivering i forhold til den danske model.

7.1 Efterværn i Norge

Målgruppe

Målgruppen for efterværn blev i 2021 udvidet fra unge mellem 18 og 23 år til at omfatte unge mellem 18 og 25 år. Formålet med udvidelsen var at give de unge vigtig støtte i overgangen til voksenlivet – bl.a. med henvisning til norsk forskning, der påpegede, at børn i anbringelse har et større understøttelsesbehov i overgangen til voksenlivet. Hertil skal udvidelsen af efterværnet også ses som et tilbud, der medvirker til at give de unge samme betingelser med den støtte, som de fleste unge i Norge modtager fra deres forældre.¹²

Efterværnet gives i Norge både til tidligere anbragte og til unge, der har modtaget andre former for hjælpetiltag – uanset type.¹³

I Norge er antallet af unge i efterværn næsten tredoblet siden begyndelsen af 00'erne, og i udgangen af 2020 modtog 5.548 unge mellem 18 og 23 år efterværn.¹⁴ Der er særligt to grunde til stigningen: For det første er der flere børn, der modtager støtte fra barnevernet, og målgruppen for efterværn er dermed blevet større. For det andet gav en lovændring i 2009 et styrket fokus på efterværn med en deraf følgende stigning i antallet.

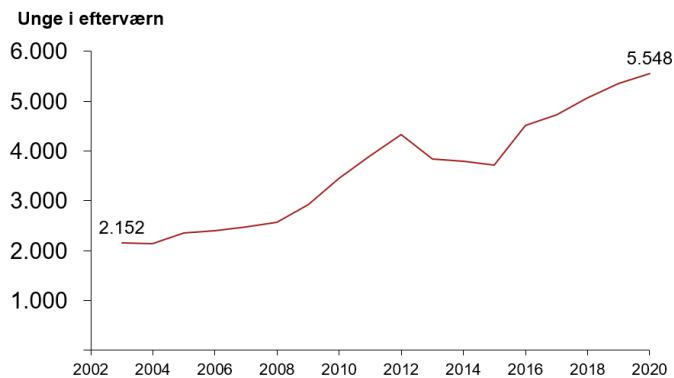
Andelen af unge i målgruppen, der modtager efterværn, er derfor også steget fra 11 pct. i 2015 til 15 pct. i 2020.¹³

Der eksisterer desværre ikke opdaterede data, der viser, hvordan udvidelsen af efterværnet til det 25. år i 2021 har påvirket antallet af modtagere.

Lovgivning

Det norske efterværn er reguleret i barnevernsloven og kan både omfatte en videreførelse af tiltag, som den unge har modtaget inden det 18. år, og iværksættelse af nye tiltag.

Figur 20: Udvikling af antallet af unge i efterværn

Kilde: Bufdir & Statistisk sentralbyrå

¹² Bufdir: Ungdom i barnevernet får utvidet rett til ettervern

¹³ Paulsen, V et al. (2020). Ettervern - en god overgang til voksenlivet?

¹⁴ Bufdir: Unge med ettervernstiltak

Efterværnet er frivilligt, og den unge skal selv give sit samtykke. Herudover understreges det i lovgivningen, at ophør af tiltag eller afslag på efterværn efter det 18. år skal begrundes ud fra den unges bedste, og at det er muligt for den unge at klage over afgørelsen. Denne tilføjelse blev indskrevet i loven i 2009, og den giver barnevernet i kommunerne pligt til at begrunde, hvorfor en ung ikke skal modtage hjælp, med henblik på at sikre en grundig vurdering.^{15 16}

Det er ikke specificeret, hvornår arbejdet med efterværn skal igangsættes. Loven angiver blot, at det skal ske, i "god tid" inden barnet fylder 18 år.¹⁷ Den kommune, der iværksætter efterværnet, er også ansvarlig for at opretholde disse tiltag eller erstatte dem med nye tiltag. Der skal udarbejdes en tidsafgrænset handlingsplan for unge, der modtager efterværn.

I 2021 blev det som nævnt besluttet at udvide efterværnet i Norge til at gælde frem til den unge fylder 25 år. Formålet er, at modtagerne af efterværn skal få den hjælp, som de har behov for i overgangsfasen til et selvstændigt voksenliv. Samtidig var formålet at understrege, at "*hovedreglen og udgangspunktet er, at tiltag skal videreføres, når den unge fylder 18 år*".¹⁸

Organisering

Barne- og Familiedepartementet er den øverste instans i Norge på børne- og ungeområdet. Herunder hører Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir.), der på vegne af ministeriet bl.a. er ansvarlig for lovforklaringer på børne- og ungeområdet – herunder efterværnet.¹⁹

Der er 356 kommuner i Norge, og det er påkrævet, at den enkelte kommune har et barnevern, som bl.a. har ansvaret for efterværnet. Nogle kommuner har valgt at samarbejde om indsatsen for børn og unge med særlige behov, og derfor er der i realiteten 282 barnevern, som har ansvar for efterværnet.²⁰

Herudover er der fem regionale enheder – Bufetat – som hører under Bufdir, og bl.a. bistår kommunerne i forhold til anbringelser af børn og unge uden for hjemmet.^{18 19} Samtidig har de ansvaret for fx at rekruttere og godkende plejefamilier.

Indhold i efterværnet

Den norske barnevernslov specificerer ikke udtømmende, hvilke tiltag efterværnet kan omfatte. Efterværnet skal som nævnt forstås som en videreførelse af tiltag eller iværksættelse af nye tiltag. I et rundskriv udsendt af Barne-, Ligestilling og Inkluderingsdepartementet til alle norske kommuner i 2011 opfordres kommunerne til, at man udviser fleksibilitet, så indsatsen bedst muligt kan understøtte en gradvis overgang til en selvstændig voksertilværelse for den enkelte unge.¹⁵

I 2021 var de mest brugte efterværnstiltag:

- Anbringelse uden for familie eller nære netværk
- Bolig med opfølgning
- Økonomisk hjælp til egen bolig
- Andre tiltag til at styrke den unges udvikling
- Økonomiske tiltag i øvrigt.²¹

¹⁵ Rundskriv om tiltak etter barnevernloven for ungdom over 18 år (Q-13/11)

¹⁶ Paulsen, V et al. (2020). Ettervern - en god overgang til voksenlivet?

¹⁷ Barnevernsloven § 4-15

¹⁸ Regjeringen.no: Tiltak i barnevernet for ungdom over 18 år

¹⁹ Bufdir.no

²⁰ Ankestyrelsen (2021): Familiepleje i Norge og Sverige

²¹ Bufdir: Unge med ettervernstilltak

Tallene peger på, at de mest brugte efterværnstiltag er af økonomisk karakter. I løbet af 2020 blev tiltag af økonomisk karakter benyttet ca. 6.000 gange. Tiltaget kan være givet flere gange pr. ung. Anvendelsen af økonomisk støtte i forbindelse med efterværn er i gennemsnit steget med 7 % om året og med næsten 40 pct. siden 2013.

Finansiering

I Norge afholdes udgiften til efterværnet af kommunerne, der delvist kompenseres gennem en statslig refusionsordning, der er administreret af Bufetat. Den statslige refusion gælder dog kun for tiltag til unge under 20 år, hvorefter kommunerne skal dække hele udgiften til efterværnet.²²

Med en reform af barnevernet i 2016/2017 og refusionsordningen i 2019/2020²³ fjernede man refusionsordningen for kommunernes udgifter til familiepleje, hvilket medførte, at refusionen herefter kun dækker specialiseret familiepleje, institutionspladser (fx bostøtteordninger) og anden økonomisk støtte.

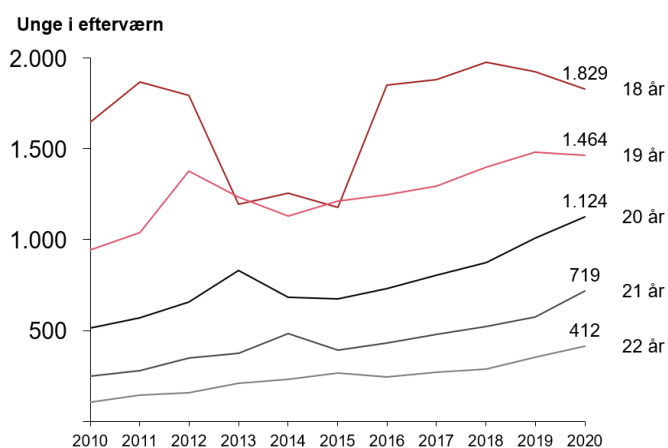
Det samlede nationale budget til barnevernet (herunder også efterværnet) var i 2021 på 9,38 mia. N.kr., og i det fremsatte budget var der forslag om en bevillingstilførsel på 30 mio. N.kr. til ændringen i efterværnet og bedre kortlægning af området.²⁴

En finansiering, der er koblet op til den unges alder, fremhæves som en mulig barriere for, at unge får tildelt efterværn.²⁵

Ifølge tal fra Statistisk sentralbyrå falder andelen af unge i efterværn således markant – fra ca. 40 pct. ved det 18. år til kun ca. 5,7 % ved det 22. år. Dette indikerer, at det har stor betydning, at refusionen til kommunerne frafalder.²⁵

De seneste tal fra Bufdir²⁵ viser dog, at der er en generel stigning i andelen af ældre unge i efterværn og et relativt fald i antallet af de yngste modtagere, som illustreret i figur 21. Dette kan skyldes et større fokus på at iværksætte efterværn generelt.

Figur 21: Antal unge i efterværn, fordelt på alder

Kilde: Bufdir og Statistisk sentralbyrå

Effekter af efterværn

Et studie fra 2020 undersøger effekterne af efterværn i en norsk kontekst.²⁶ Studiet sammenligner tre overordnede grupper: 1) unge, der har modtaget hjælp fra barnevernet, da de var 16-17 år – men ikke efterværn, 2) unge, der har modtaget efterværn, og 3) en kontrolgruppe, der aldrig har modtaget hjælp fra barnevernet.

Her sammenligner man forskellige effekter på fx uddannelse, jobsituation og sociale ydelser grupperne imellem.

Resultaterne viser, at efterværnet kan bidrage til at reducere risikoen for, at man "ekskluderes" fra samfundet på lang sigt. Studiet konkluderer, at efterværn har en positiv effekt på fuldførelse af en videregående uddannelse, og at efterværnet dermed indirekte reducerer sandsynligheden for at modtage sociale og sundhedsydelse og øger sandsynligheden for, at man er tilknyttet arbejdsmarkedet.²²

²² Inger Oterholm (2021). "Aftercare support in Norway - Barriers to support?"

²³ Endringer i barnevernloven (Prop. 84 L)

²⁴ Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak) 2020-2021

²⁵ Bufdir: Årsrapport 2020

²⁶ Paulsen, V et al. (2020). Ettervern - en god overgang til voksenlivet?

Samtidig belyses forskelle i effekter koblet til varigheden af efterværnet. Unge, der har modtaget længevarende efterværn – defineret som efterværn til de fylder 20 år – har større sandsynlighed for at gennemføre en videregående uddannelse og har samtidig en lavere sandsynlighed for at modtage økonomiske ydelser.²⁷

7.2 Efterværn i Finland

Målgruppe

Målgruppen for efterværn i Finland blev i 2020 udvidet fra unge mellem 18 og 23 år til at omfatte unge mellem 18 og 25 år. Efterværn gives til unge, der har været anbragt uden for hjemmet i mere end seks måneder. Det er dog et krav, at anbringelsen ikke må gå mere end fem år tilbage, når man påbegynder efterværn. Efterværn kan også gives til unge, der ikke har været anbragt, men har fået en anden type støtte fra børnemyndighederne, hvis kommunen finder det nødvendigt at støtte en ung i en bedre overgang til voksenlivet.²⁷

Antallet af unge i efterværn er steget stødt – fra 4.217 i 2010 til 6.913 i 2020, som illustreret nedenfor.

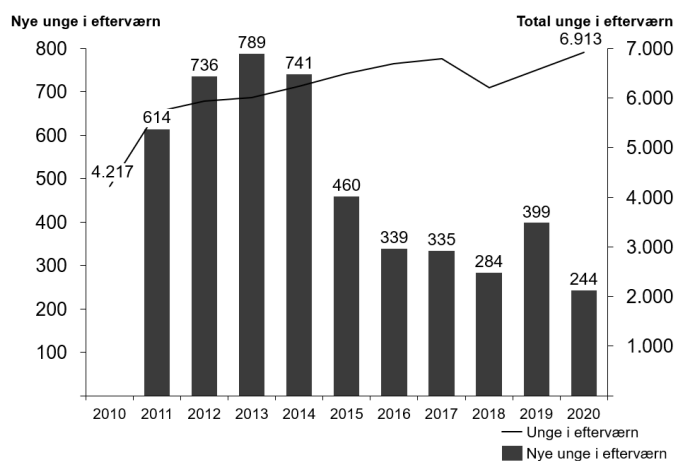
Fra 2015 til 2020 er andelen af målgruppen, der modtager efterværn, steget fra 8,7 pct. til 14,2 pct.²⁷ Denne stigning skyldes primært et stort fald i det samlede antal børn og unge, der er anbragt eller modtager støtte i Finland.

Lovgivning

Efterværn er reguleret i den finske *La-stensuojelulaki* (børneværnsloven), og efterværnet har sit eget kapitel i loven.

Ifølge loven er formålet med efterværn at støtte den unge, der har været anbragt uden for hjemmet eller har modtaget andre former for hjælp.

Figur 22: Antal unge i efterværn

Kilde: THL (2021).

I Finland bliver unge i målgruppen automatisk tilbudt efterværn, men det er dog ikke præciseret, hvad den unge skal have. Dette beror på en konkret vurdering. Hvis den unge i første omgang takker nej til efterværn, kan denne beslutning fortrydes frem til det 25. år.

Når den unge nærmer sig sin 18-års fødselsdag, skal myndighederne i samarbejde med den unge gå i gang med at planlægge efterværnet, herunder hvilke indsatser der er relevante.

Organisering

Der er en række aktører i det finske efterværnssystem. Social- og Sundhedsministeriet er ansvarlige for lovgivningen, mens de 309 finske kommuner står for at planlægge den enkelte unges forløb.

I Finland er der netop vedtaget en reform af sundheds- og socialområdet, hvor ansvaret for efterværnet fra 2023 placeres i 22 regionale enheder (velfærdsregioner), der får ansvar for sociale og sundhedsydelser i Finland.²⁸

Indhold i efterværnet

Efterværnet skal som nævnt planlægges med udgangspunkt i den enkelte unges behov, og der skal udarbejdes en handleplan i samarbejde med den unge.

Der er ikke en udtømmende liste over de indsatser, som kan tilbydes i efterværnet. Efterværnet kan således omfatte en lang række ydelser, der skal sikre tilstrækkelig økonomisk støtte, bolig og ydelser, som kan hjælpe den unge på vej mod et selvstændigt liv.²⁷

²⁷ THL og Barnskyddslagen § 75.2

²⁸ Soteuudistus

Efterværnet omfatter bl.a. psykosocial støtte, støtte i forhold til uddannelse, hjælp til at finde praktikplads eller bolig, mulighed for at indgå i støttegrupper og økonomisk støtte til diverse udgifter. Efterværnet indeholder ligeledes økonomisk støtte og andre praktiske ydelser, fx hjælp til at håndtere den unges privatøkonomi.²⁹

De unge modtager et beløb som en form for børneopsparing, når de fylder 18 år. Der er dog ikke et fastsat beløb. Hvis det er muligt, er børneopsparingen finansieret af de unges forældre. Hvis forældrene ikke har økonomisk mulighed for at betale, skal kommunen finansiere.

Finansiering

Efterværnet i Finland finansieres af både kommuner og stat, og finansieringen varierer på tværs af ydelser. De økonomiske ydelser, der dækker basal indkomst til unge i efterværn, deles ligeligt mellem kommuner og stat, mens staten refunderer kommunerne mellem 20 og 30 pct. for de øvrige ydelser, der indgår i efterværnet.

Det er den kommune, der har været ansvarlig for anbringelse uden for hjemmet eller de øvrige indsatser før den unge fylder 18, der også har finansieringsansvaret for efterværnet.^{30 31}

Med reformen af det finske sundheds- og socialområde i 2023 og placeringen af efterværnet i regionale enheder vil finansieringen overgå til staten, der fremover skal finansiere sundheds- og socialområdet.³²

Effekter af efterværn

Der findes ikke egentlige effektstudier af efterværn i Finland.³³

Der findes dog kvalitative studier, der særligt belyser vigtigheden af samarbejde og inddragelse af de unge i efterværnsprocessen, da det øger de unges motivation³³

7.3 Opsamling

Baseret på kortlægningen af erfaringer fra Norge og Finland er der en række observationer, der kan perspektiveres i forhold til sammensætningen af efterværnet i Danmark:

- Norge og Finland har for nylig udvidet efterværnet op til det 25. år. Argumenterne for udvidelsen har ikke været ens på tværs af landene, men et fællestema har været at sikre anbragte unge vilkår, der minder om dem, som ikke-anbragte unge har.
- I både Norge og Finland er der fokus på, at de unge skal have støtte i overgangen til voksenlivet. Kommunerne skal i Norge tage stilling til, hvorvidt de unge skal have efterværn, og hvilket efterværn det skal være, når de unge fylder 18 år. Kommunerne kan her begrunde, at den unge ikke har brug for efterværnet. I Finland har de unge i udgangspunktet ret til efterværn, men indholdet skal dog tilrettelægges individuelt.
- Ydelser under efterværnet defineres bredere i Norge og Finland, og der findes ikke en udtømmende liste over tiltag. Der er dog en tendens til, at der i højere grad anvendes økonomisk støtte i de to lande.
- Efterværnet finansieres primært af kommunerne, men der er i Norge og Finland en grad af medfinansiering fra staten. Resultater fra Norge viser, at finansieringsmodellen har en effekt på, hvor længe der gives efterværn, da staten kun medfinansierer indtil det 20. år. I Finland bliver der i 2023 gennemført en reform af social- og sundhedsområdet, hvor ansvaret placeres i regionale "centre", og finansieringen overgår til staten.

²⁹ Arja Häggman-Laitila et. al (2020) "Experiences of Finnish care leavers"

³⁰ THL: Eftervård

³¹ Barnskyddslag] 16 a § (12.2.2010/88)

³² Ministry of Finance: Health and social services reform will transform the structure of government and the tasks of municipalities

³³ Eksempelvis finder litteraturgennemgangen fra VIVEs rapport i 2021 ingen studier baseret på finske data (se bilagstabel 3.1.)

- Der eksisterer endnu ikke analyser af udvidelserne af efterværnet til det 25. år i Norge og Finland, men tidligere studier i Norge har påpeget, at varigheden af efterværnet har en betydning for efterværnets succes. Indikative data fra Finland viser dog, at antallet af unge i efterværn steg med ca. 5 pct. efter udvidelsen af efterværnet, hvilket kan tyde på, at udvidelsen er relevant for de unge.

8 Økosystemet for efterværn og finansieringsmodeller

Gennem de øvrige kapitler har analysen kortlagt en række vigtige karakteristika ved de unge, som modtager efterværn, og sammenlignet efterværnsmodtagerne både med de unge i målgruppen for efterværn, som ikke har modtaget efterværn, og alle de øvrige unge i Danmark i samme aldersgruppe.

I dette kapitel samler vi trådene og skaber overblik over dels de unges "vej igennem systemet" og dels de mange offentlige aktører, der potentielt er involverede i "økosystemet omkring de unge".

Herefter præsenterer vi forskellige finansieringsmodeller, der kan bringes i anvendelse, afhængig af hvad man gerne vil opnå med efterværnet. Finansieringsmodellerne skaber forskellige incitamenter og kan derfor bruges, hvis det fx er hensigten at udbrede efterværnet til flere unge, styrke anvendelsen af bestemte indsatser i efterværnet eller styrke kvaliteten af efterværnet.

8.1 Økosystemet for efterværnet

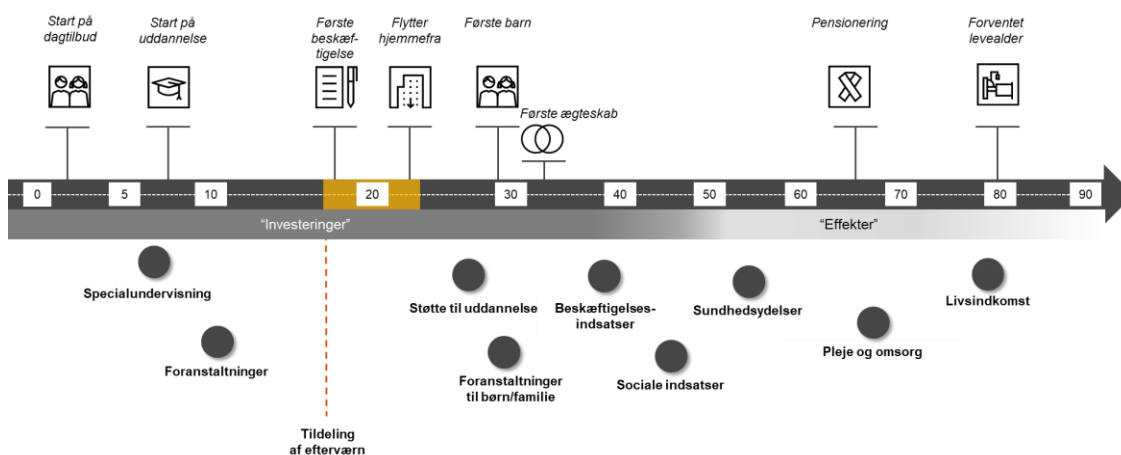
I beskrivelsen af økosystemet for efterværnet tager vi udgangspunkt i et forsimplet livsforløb for de unge, jf. figuren nedenfor. Her ser vi på de forskellige "investeringer", der foretages i forløbet, hvor de unge får indsatser ud over det almene i dagtilbud eller folkeskole. Det kan fx være specialtilbud i skolen og foranstaltninger fra børneområdet.

Også som unge og voksne modtager mange af efterværnsmodtagerne sociale indsatser og støtte til forsørgelse. Forholdsvis mange har udfordringer med psykisk sårbarhed og livsstilssygdomme, der kan have betydning for både deres træk på sundhedsydelse og deres mulighed for at gennemføre en uddannelse og få et job.

Hvis man skal se på det samlet, skal man altså lægge de offentlige udgifter sammen og stille dem op i forhold til de gevinster eller "effekter", samfundet får gennem skattebetaling og andre bidrag fra de unge igennem deres livsforløb.

Nedenfor viser vi et forsimplet livsforløb for de unge med angivelse af nogle af de milepæle, der er i et livsforløb – fx at starte en uddannelse, at få det første job og første barn. Vi har ligeledes angivet en række af de investeringer, som kommune, region og stat kan have i forløbet – fx til foranstaltninger, beskæftigelsesindsatser, sundhedsydelser. I forhold til gevinster kan dette handle om sparede udgifter, men også om "gode leveår" og skattebetaling. På tværs af et livsforløb er der således et komplekst billede, hvor investeringer og gevinster kan tilfalde forskellige aktører.

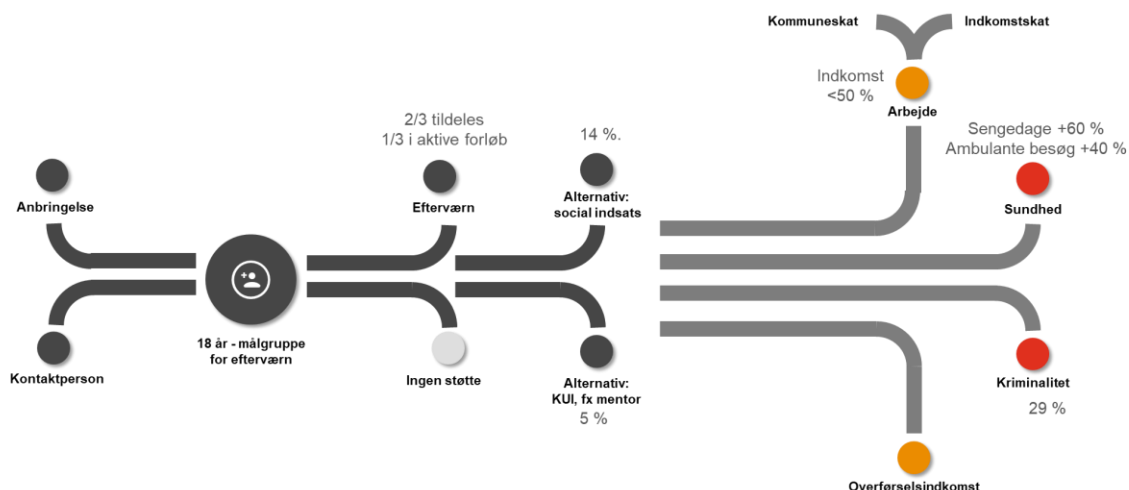
Figur 23: Et forsimplet livsforløb for de unge

Nedenfor har vi sat særligt fokus på de indsatser, de unge, som er i målgruppen for et efterværn, modtager, efter de fylder 18 år, og vi følger de væsentligste udgifter og indtægter i de unges forløb.

Her får 2/3 af de unge tildelt et efterværn, men på grund af de forholdsvis korte efterværnsforløb er der på et givet tidspunkt kun 1/3 af de unge i målgruppen, som har et aktivt forløb, jf. figuren nedenfor.

Figur 24: Økosystemet for efterværn

Nogle af de unge får indsatser på andre områder i stedet for efterværn

Nogle af de unge, som ikke tildeles et efterværnsforløb, får støtte fra andre afdelinger. 14 pct. får en indsats efter voksenparagrafferne i serviceloven, og 5 pct. får en forsørgelsesydelse, allerede når de er 18 år. Herudover vil alle de unge i vidt omfang være tilknyttet Den Kommunale Ungeindsats (KUI) og have en UU-vejleder.

For en del af de unge, som ikke får efterværn, vil der således i stedet være udgifter for andre afdelinger og forvaltninger. Hovedparten af de unge i målgruppen, som ikke får efterværn (det omfatter 1/3 af de unge i målgruppen), får dog kun en begrænset støtte fra kommunen som alternativ til efterværnet, når de fylder 18 år, fx støtte fra UU.

Højere overførselsindkomst og lavere skattebetaling, når de unge fylder 30 år

Ser man på de unge, når de er fyldt 30 år, er en tredjedel på overførselsindkomst, hvor det tilsvarende gælder for under hver tiende af de øvrige unge. Det har stor betydning for forsørgelsesudgifterne til de unge, som i vidt omfang belaster staten på grund af de aktuelle refusionsordninger.

Herudover har halvdelen af de unge, som har modtaget efterværn, eller som var i målgruppen for efterværnet uden at få det, grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, når de fylder 30 år, hvilket påvirker de unges muligheder for at få et velbetalt job.

Det betyder også samlet set, at den disponible indkomst for de unge, som har modtaget efterværn, er ca. halvt så stor som indkomsten for de øvrige unge. Den samme tendens ses for de unge, som er i målgruppen, men ikke modtager efterværn – her er forskellen i indkomstniveau blot endnu større. Dette påvirker naturligvis skatteindtægterne og vil forventeligt have betydning for livstidsindkomsten for de unge, hvilket har betydning for indtægterne til både kommune og stat. Det skal her nævnes, at efterværnet faktisk har en positiv betydning for indkomsten, som vist i kapitel 6.

Flere domme driver udgifter

De unge i målgruppen for efterværn har allerede som 18-årige i højere grad en dom efter straffeloven end øvrige unge, og de får også flere domme i løbet af deres 20'ere. Samlet set har hver tredje en dom, når de fylder 30 år. Som nævnt i kapitel 6 om effekter, vil dette indebære udgifter for staten, afhængig af de konkrete domme. Herudover vil der også være samfundsmæssige udgifter koblet til kriminalitet, som ikke belyses her.

De unges fysiske og psykiske sårbarhed har betydning for sundhedsudgifterne

De unge har i langt større grad psykiatriske diagnoser og livsstilssygdomme, og de har også et højere træk på sundhedsydelse. Konkret ligger de unge i efterværn i gennemsnit 60 pct. højere end andre unge i forhold til sengedage, og de ligger 40 pct. højere i gennemsnit i forhold til ambulante besøg, når de unge fylder 30 år. Dette indebærer naturligvis højere udgifter for regionerne. Det høje niveau for livsstilssygdomme for særligt de unge i målgruppen, der ikke får et efterværn (hvor knap hver tiende har en livsstilssygdom), må i øvrigt forventes at påvirke trækket på sundhedsydelser senere i de unges liv.

Effekterne af efterværnet kan påvirke ressourcetrækket for både kommuner, regioner og stat

Ovenfor kobler vi overordnet de unges indsatser til udgifterne for henholdsvis kommuner, regioner og stat. Hensigten er at vise, hvordan de unge i efterværn og de unge, som er i målgruppen, men ikke får efterværn, trækker på de offentlige indsatser og ydelser – og dermed medfører udgifter for både kommuner, regioner og stat.

Efterværnet, som aktuelt finansieres af kommunerne (og konkret af børne- og ungeområdet i kommunerne), har en positiv effekt på udgiftsniveauet for kommunerne, men også for regioner og stat. Dette bør tages i betragtning i overvejelserne om finansieringen af efterværnet fremover.

Nedenfor opstiller vi en række mulige finansieringsmodeller, som kan være relevante at overveje i forbindelse med udviklingen af efterværnet.

8.2 Finansieringsmodeller for efterværnet

Strukturreformen i 2007 betød, at kommunerne overtog det fulde finansierings- og myndighedsansvar for egne borgere, ligesom kommunerne har forsyningsansvaret. Hjemkommunen skal således sikre sig, at der er de fornødne tilbud samt visitere til og betale for tilbud til egne borgere. Det gælder også for efterværnsområdet.

Den nuværende model løste en række tidligere problemer ved at skabe et enstrengt system på socialområdet, hvor kommunerne blev indgangsdøren for borgeren.

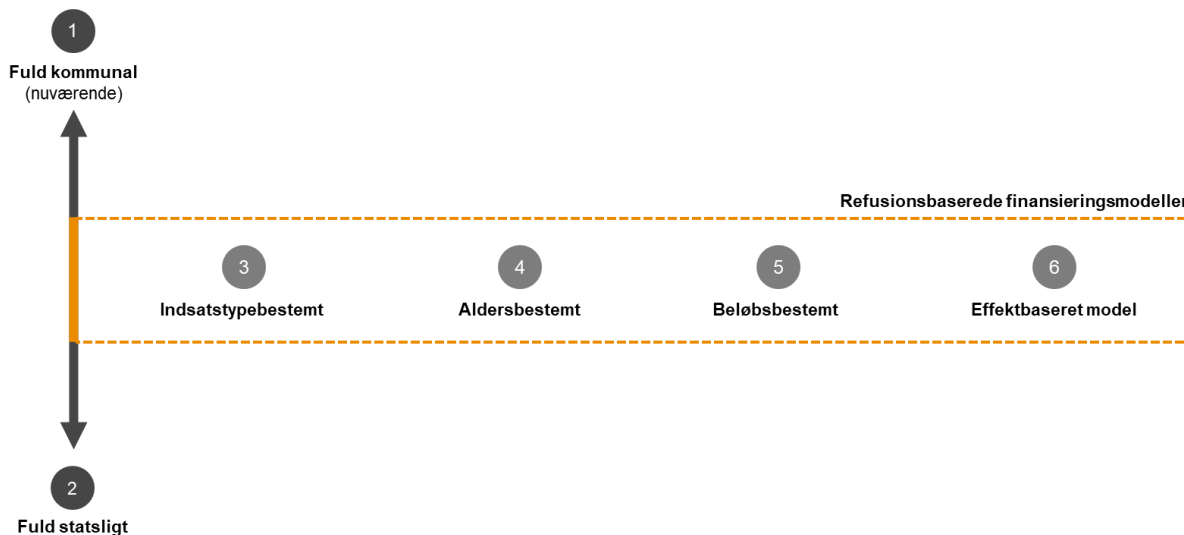
Modellen skaber potentielt en række incitamentsproblemer:

- **Mellem forvaltninger:** Børne- og ungeområdet tildeler og finansierer efterværnet, men får ikke glæde af virkningerne, da effekterne påvirker ressourcetrækket på beskæftigelses- og/eller voksenområdet. Hvis børneområdet i begrænset omfang tildeler efterværn, skal de øvrige områder omvendt i højere grad finansiere støtte til sårbare unge. Det må forventes, at dette påvirker børneområdets incitament til at tildele efterværn.
- **Mellem kommuner:** Hvis de unge flytter eller anbringes uden for hjemkommunen, kan det betyde, at hjemkommunen i mindre grad har incitament til at tildele efterværn. Denne hypotese er testet af i analysen, som viser, at langt hovedparten af de unge bor i hjemkommunen, når de fylder 30 år. Det kan således konstateres, at der ikke bør være udfordringer med incitamenterne for finansiering af efterværnet på tværs af kommuner.
- **Mellem stat og kommuner:** Hjemkommunen afholder udgifterne til efterværnet, men staten høster en del af gevinsterne. Da de potentielle gevinster af efterværnet i høj grad handler om de unges gennemførelse af uddannelse og mulighed for at få og fastholde et job, kan det med de nuværende refusionsregler blive sværere for kommunerne at få en positiv business case. Herudover har efterværnet positive effekter i forhold til sundhed og kriminalitet, hvilket tilgoder regioner og stat.

En ny finansieringsmodel bør indtænke disse aspekter i forhold til de hensyn og ambitioner, der er for efterværnsindsatsen.

Nedenfor præsenteres en række forskellige modeller, der i varierende grad vil påvirke tildelingen af efterværn, indholdet i efterværn og længden på forløbene samt kvaliteten i indsatsen, jf. figuren nedenfor. Modellerne kan ses som arketyper, der i praksis kan kobles og implementeres under forskellige forudsætninger.

Figur 25: Finansieringsmodeller

Nedenfor udfoldes modellerne enkeltvis med fokus på indholdet, forudsætningerne for implementering og de incitamenter, som modellen vil medføre i forhold til omfanget af efterværn, indholdet i efterværnet, længden på efterværnsforløbene, kvaliteten i efterværnet og omkostninger til administration.

Her er der primært fokus på konsekvenserne af ændringer i de økonomiske incitamentsstrukturer, mens de unges præferencer i mindre grad belyses.

8.3 Model 1 og 2 – de enkle finansieringsmodeller

Model 1: Kommunal finansiering

Den første finansieringsmodel, jf. figuren ovenfor, er den vi har i dag, hvor kommunerne både tildeler og finansierer efterværnet.

Som vist ovenfor i beskrivelsen af økosystemet, indebærer den konkrete finansiering fra børne- og ungeområdet ikke, at der er incitament til at få flere i efterværn. Børne- og ungeområdet nyder nemlig ikke selv godt af gevinsterne.

Tilsvarende giver denne model ikke incitament til at anvende fortsat anbringelse, da denne foranstaltning er meget dyr sammenlignet med en kontaktperson. I udgangspunktet giver modellen heller ikke incitament til at give efterværn i længere tid. Her kunne nærværende analyse, der viser, at varigheden har betydning for effekterne, potentielt kunne medvirke til at ændre praksis fremover, men da børne- og ungeområdet ikke selv får gevinsterne, vil dette kun påvirke praksis, hvis der anlægges et samlet kommunalt perspektiv.

Denne model tilskynder ikke til at sætte fokus på kvaliteten af efterværnet, når effekterne realiseres af andre aktører end den finansierende børne- og ungeafdeling.

Endelig er modellen forholdsvis enkel at administrere.

Figur 26: Model 1 – Kommunal finansiering

Flere unge i efterværn	↓
Hyppigere anvendelse af fortsat anbringelse	↓
Længere varighed af efterværnet	↓
Større fokus på kvaliteten af efterværnet	→
Administrationsomkostninger	↑

Model 2: Statslig finansiering

Den modsatte model, hvor staten har hele finansieringsansvaret, vil ligeledes påvirke praksis for anvendelsen af efterværn.

Det forudsættes her, at tildelingen fortsat ligger hos kommunerne. Derfor vil den rene statslige finansiering forventeligt betyde, at der tildeles efterværn til en større andel af de unge, at der vil være flere, som får fortsat anbringelse, og at efterværnsforløbene bliver længere. Denne model vil ikke fremme et større fokus på kvaliteten af efterværnet.

Adskillelsen af bevillings- og finansieringsansvaret kan dog også betyde, at der gives efterværn til unge, der ville have større gavn af andre kommunale indsatser.

Modellen vil være forholdsvis enkel at administrere. I Finland omlægges finansieringen af efterværnet aktuelt og såvel tildeling som finansiering vil herefter være forankret i regionale centre. Dette er en variation af model 2, som kan fremme en hensigtsmæssig anvendelse af efterværnet, men som samtidig kan bidrage til at mindske mulighederne for en samlet vurdering af, hvad der vil være bedst for den enkelte unge på tværs af mulighederne i de forskellige lovgivninger.

Figur 27: Model 2 – Statslig finansiering

Flere unge i efterværn	↑
Hyppigere anvendelse af fortsat anbringelse	↑
Længere varighed af efterværnet	↑
Større fokus på kvaliteten af efterværnet	→
Administrationsomkostninger	↑

8.4 Refusionsbestemte finansieringsmodeller

De fire modeller nedenfor er alle karakteriseret ved, at der er en kommunal finansiering, men med statslig refusion, der kan tilrettelægges på forskellige måder og vil medføre forskellige konsekvenser for anvendelsen af efterværnet. Her deler staten så at sige "investeringsrisikoen" med kommunerne.

Model 3: Refusion efter indsatstype

En differentieret refusion, der er afhængig af efterværnstypen, kan eksempelvis give en procentvis statslig medfinansiering på fortsat anbringelse.

En statslig medfinansiering vil øge kommunens incitament til at tildele den refusionsbelagte indsats. Derfor vil denne model betyde, at der kommer flere i efterværn af denne type, og at disse forløb bliver længere.

Omvendt betyder modellen, at der i mindre grad vil blive tildelt andre indsatser, hvorfor modellen ikke nødvendigvis vil betyde, at flere unge får efterværn, eller at varigheden generelt forøges.

Figur 28: Eksempel på ydelsesrelaterede refusionsrater

	Statslig finansiering	Kommunal finansiering
Fortsat anbringelse	30%	70%
Kontaktperson	0%	100%
Øvrige efterværnstiltag	50%	50%

Figur 29: Model 3 – Ydelsesrelateret refusion

Flere unge i efterværn	→
Hyppigere anvendelse af fortsat anbringelse	↑
Længere varighed af efterværnet	→
Større fokus på kvaliteten af efterværnet	→
Administrationsomkostninger	→

Dette kan dog også give en uhenigtsmæssig anvendelse af efterværnsindsatserne. Det vil derfor være vigtigt, at de refusionsbelagte indsatser vælges på baggrund af en effektanalyse.

Modellen giver ikke særlige incitamenter til at udvikle kvaliteten i efterværnet.

Modellen vil indebære en mere kompleks administration, da refusionen vil drive administrationsomkostninger. Modellen kan i praksis gøres mere eller mindre kompleks, afhængig af hvordan refusionen tilrettelægges. I figuren til ovenfor fremgår et eksempel på en differentieret refusionsmodel med udgangspunkt i efterværnsindsatserne.

I Finland er der eksempelvis en differentieret refusion, hvor staten betaler 20-30 pct. af udgifterne til de enkelte indsatser.

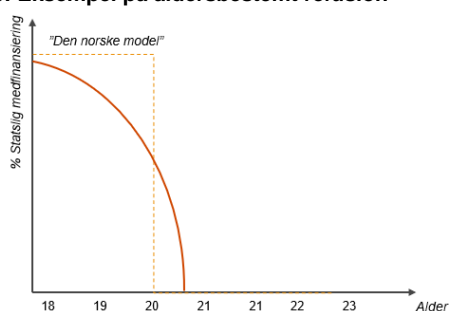
Model 4: Aldersbestemt refusionsmodel

Den aldersbestemte refusionsmodel afgrænser den statslige refusion til en bestemt aldersgrænse. I Norge findes et eksempel på denne model: Her bortfalder den statslige refusion, når den unge fylder 20 år.

Denne refusionsmodel kan enten udformes som et gradvist fald i refusion, i takt med at den unge bliver ældre, eller fikses ved en bestemt alder, hvorefter refusionen helt bortfalder.

Denne model vil potentielt kunne tilskynde til, at flere unge kommer i efterværn. En aldersbestemt refusionsmodel kan dog også påvirke kommunens incitament til at stoppe efterværnet tidligere, og den kan også reducere tildelingen til unge over aldersgrænsen. Da vi fra analysen ved, at længden er vigtig for effekten, kan modellen således have en negativ påvirkning.

Figur 30: Eksempel på aldersbestemt refusion

Figur 31: Model 4 – Aldersbestemt refusion

Flere unge i efterværn	↑
Hyppigere anvendelse af fortsat anbringelse	↓
Længere varighed af efterværnet	↓
Større fokus på kvaliteten af efterværnet	→
Administrationsomkostninger	→

Modellen vil ikke i udgangspunktet fremme fokus på kvaliteten af indsatsen i efterværnet.

Modellen vil betyde en lidt mere kompleks administration på grund af refusionen, men i den form, som modellen fx har i Norge, hvor refusionen bortfalder helt, når den unge fylder 20 år, vil den være forholdsvis let at administrere.

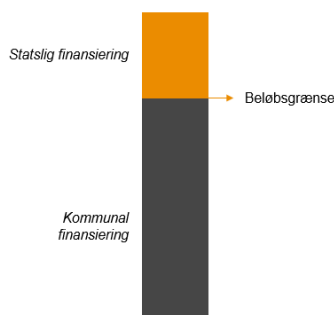
Model 5: Beløbsbestemt refusion

Med denne model finansierer kommunen udgiften til efterværnet op til et fastsat beløb, og staten dækker, hvis udgiften til efterværnet overstiger beløbet.

Kommunen får altså i denne model refunderet udgifter til indsatser, der er særligt dyre, fx meget dyre fortsatte anbringelser. Dette er en model, som i forvejen er anvendt på det sociale område i Danmark i dag.

Finansieringsmodellen forventes at påvirke kommunernes incitament til at tildele efterværn til mere udsatte unge, der aktuelt oftere visiteres til det specialiserede voksenområde, men i nogle tilfælde kunne have mere gavn af et efterværn.

Figur 32: Eksempel på beløbsbestemt refusion

Figur 33: Model 5 – Beløbsbestemt refusion

Flere unge i efterværn	↑
Hyppigere anvendelse af fortsat anbringelse	↑
Længere varighed af efterværnet	→
Større fokus på kvaliteten af efterværnet	→
Administrationsomkostninger	→

Herudover vil modellen tilskynde til anvendelsen af fortsat anbringelse, som er en dyr indsats, og den vil også fremme varigheden af de dyre indsatser.

Omvendt kan det begrænse tildeling af kontaktperson, hvorfor det ikke er sikkert, at denne model samlet set vil betyde flere unge i efterværn. Modellen vil heller ikke i udgangspunktet sætte mere fokus på kvaliteten af indsatsen i efterværnet.

Administrationen vil være mere kompleks, men da dette er en kendt model på socialområdet, vil den forventeligt ikke være svær at implementere.

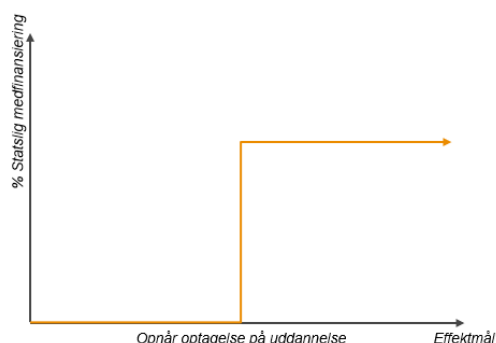
Model 6: Effektbaseret refusionsmodel

Denne model omfatter en statslig refusion ved opnåelse af effektmål, fx hvis den unge opnår optagelse/fastholdelse på uddannelse eller fastholder et job i over seks måneder.

En effektbaseret model skaber incitament til, at kommunen øger kvaliteten af efterværnet med henblik på at få bedre resultater og dermed refusion.

Modellen kan dog også potentielt danne grundlag for, at kommunerne i højere grad tildeler efterværn til unge, der i højere grad forventes at kunne opfylde kriterierne, og undlader at give efterværn til mere sårbare unge.

Figur 34: Eksempel på effektbaseret refusion

Figur 35: Model 6 – Effektbaseret refusion

Flere unge i efterværn	↑
Hyppigere anvendelse af fortsat anbringelse	→
Længere varighed af efterværnet	↑
Større fokus på kvaliteten af efterværnet	↑
Administrationsomkostninger	↓

Denne model vil fremme anvendelsen af de indsats, der giver størst effekt, og vil derfor ikke nødvendigvis fremme anvendelsen af fortsat anbringelse.

Modellen vil potentielt kunne fremme længere efterværn, da nærværende analyse netop peger på, at det kan give større effekt.

Modellen vil være betydeligt sværere at administrere i udgangspunktet, da den forudsætter, at der kan fastsættes en succesrate, ligesom der skal fastlægges kriterier for tilbagebetalingen. Modellen kan dog også potentielt understøtte anvendelsen af andre finansielle instrumenter, fx sociale investeringer eller "impact bonds" (sociale/effekt obligationer), hvor fx fonde kan finansiere offentlige indsats mod at få et afkast ved en bestemt effekt. Den effektbaserede model er eksempelvis anvendt i UK og Holland netop på ungeområdet, da der her i højere grad end på socialområdet generelt kan måles effekter over en kortere periode.

De nævnte modeller vil således påvirke anvendelsen af efterværnet på meget forskellige måder, og de kan som nævnt bringes i spil enten som rene modeller eller som en kobling, afhængig af hensigten.

8.5 Andre tiltag der kan styrke efterværnet

Ud over finansieringen af indsatsen vil det i den fremtidige udvikling af efterværnsområdet være relevant at overveje en række andre aspekter, som kan styrke efterværnet og bidrage til at sikre sårbare unge en bedre overgang til voksenlivet:

- Hvordan kan de unge få den mest kvalificerede støtte til de områder, hvor vi gennem en lang række analyser har vist, at de unge har udfordringer – herunder bolig, økonomi, uddannelse og netværk? Kan man fx etablere en model, hvor de unge kan få bistand fra forskellige sider, afhængig af hvilke udfordringer de har? Og hvor de selv kan vælge, hvem der fx er bedst til at støtte dem? Her vil det også være relevant at overveje, hvilken rolle civilsamfundet kan spille.

- I forlængelse heraf kan det overvejes, hvordan indsatsen i efterværnet kan udfoldes til at omfatte flere aspekter af den unges liv. Fx er der kun begrænsede muligheder for at støtte den unge med bolig og økonomi, og kun meget få unge får aktuelt økonomisk støtte i efterværnet. I både Norge og Finland fylder den økonomiske støtte meget mere i efterværnsindsatsen, og i Finland betyder den obligatoriske "børneopsparing" til de unge, at den unge får et beløb til at dække nogle af de udgifter, der fx kan være ved at flytte hjemmefra.
- Hvordan kan de unge i højere grad blive inddraget i valget og tilrettelæggelsen af indsatsen? Vi har tidligere vist, at dette er en vigtig faktor for at sikre de unges motivation, som naturligvis vil påvirke effekten af efterværnet.³⁴
- Hvordan kan efterværnet få en længere varighed og forblive en mulighed i hele perioden? Aktuelt er der meget få efterværnsforløb, der iværksættes efter den unge er fyldt 18 år, og forløbene er forholdsvis korte. Da analysen viser, at efterværnet aktuelt har en bedre virkning end alternativerne for de unge, og da varigheden påvirker effekten, er det relevant at overveje, hvordan man kan styrke tildelingen og mulighederne for, at efterværnet kan etableres eller genoptages, selv om den unge fx har sagt nej tak. Det kan eksempelvis være, ved at den unge får et efterværnsbevis.
- Hvordan kan indsatsen afrundes på en god måde for den unge, så denne ikke fra den ene dag til den anden mister støtten? Det kan fx være ved at nedtrappe støtten eller etablere udslningsordninger/livliner, hvor den unge har mulighed for at tage kontakt, hvis der er behov.

Dette er blot eksempler på andre tiltag, der kan tages i anvendelse for at styrke efterværnet.

8.6 Opsamling

Opsamlende viser analysen, at økosystemet for efterværnet er komplekst. Her kobler vi overordnet de unges indsatser til udgifterne for henholdsvis kommuner, regioner og stat, med henblik på at vise at de unge i efterværn og de unge, som er i målgruppen, men ikke får efterværn, trækker på de offentlige indsatser og ydelser på flere måder, og derfor medfører de udgifter for både kommuner, regioner og stat.

Vi har i kapitel 6 om effekterne afdækket, at efterværnet har en positiv effekt på de unges uddannelsesniveaue og deres indkomst – og at effekten er afhængig af længden på efterværnet. Samtidig har vi belyst, at efterværnet har en positiv effekt på antallet af domme for de unge, og at det også kan begrænse antallet af ambulante besøg. Dette bør tages i betragtning i overvejelserne om finansieringen af fremtidens efterværn.

I kapitlet opstiller vi ligeledes seks forskellige finansieringsmodeller for efterværnet, der i varierende grad vil påvirke tildelingen af efterværn, indholdet i efterværnet og længden på forløbene, kvaliteten i indsatsen samt de administrative byrder. Modellerne kan ses som arketyper, der i praksis kan kobles og implementeres under forskellige forudsætninger.

I den fremadrettede udvikling bør der også tages højde for, at børne- og ungeområdet, der i praksis typisk har finansieringsansvaret i dag, aktuelt har et begrænset incitament til at tildele efterværn. Dette kan dog fremmes, hvis der anlægges et samlet kommunalt perspektiv, og særligt i lyset af at nærværende analyse viser, at efterværnet umiddelbart har bedre effekter for de unge end alternativerne.

Samtidig viser analysen, at gevinsterne af efterværnet i høj grad handler om de unges gennemførelse af uddannelse og mulighed for at få og fastholde et job, hvorfor det med de nuværende refusions-

³⁴ PwC: Investering i efterværn, Socialstyrelsen, 2020

regler bliver sværere for kommunerne at få en positiv business case. Herudover har efterværnet positive effekter i forhold til sundhed og kriminalitet, hvilket tilgodeser regioner og stat. En ny finansieringsmodel bør tage højde for disse aspekter.

Endelig omfatter kapitlet en kort beskrivelse af en række af de øvrige tiltag, der kan styrke efterværnet, herunder en udvidelse af indsatserne, bedre inddragelse af de unge, bedre muligheder for at støtte de unge i forhold til bolig og økonomi samt styrkede muligheder for en "blødere afrunding" på indsatsen.

